



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



***Raport desk research w projekcie pn.
"The fate of young Ukrainians on the labor market in
Central Europe*" (Polska)***

Aldona Guzik, PhD, Institute of Philosophy and Sociology, The Pedagogical University of Krakow, e-mail: aldona.guzik@up.krakow.pl, ORCID: 0000-0003-1513-125X

Mateusz Szast, PhD, Institute of Philosophy and Sociology, The Pedagogical University of Krakow, e-mail: mateusz.szast@up.krakow.pl, ORCID: 0000-0001-5677-6471

**Projekt jest finansowany przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej w ramach Programu Granty Interwencyjne NAWA*



NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Cel i metodyka badania – charakterystyka istniejących źródeł, krótka informacja o autorach opracowania	5
1.1. <i>Noty o autorach</i>	6
2. Rozwiązania prawne dotyczące osób ubiegających się o ochronę w Polsce	8
3. Skala oraz struktura zjawiska w badaniach i statystyce urzędowej	18
4. Potrzeby i oczekiwania uchodźców wobec kraju zamieszkania w badaniach i statystyce urzędowej	26
5. Strategie adaptacji uchodźców z Ukrainy w polskim społeczeństwie	32
5.1 <i>Wymiar ekonomiczny</i>	32
5.2 <i>Wymiar społeczno-polityczny</i>	36
5.3 <i>Wymiar kulturowy</i>	38
5.4 <i>Wymiar tożsamościowy</i>	40
6. Wnioski i zalecenia	42
6.1 <i>Zalecenia dotyczące dalszych badań ilościowych</i>	43
6.2 <i>Zalecenia dla instytucji rynku pracy dotyczące problemów uchodźców z Ukrainy</i> ...	44
Słownik skrótów i terminów	48
Bibliografia	49
Spis tabel	52
Spis wykresów	52
Spis grafik	52
Aneks	53



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Wprowadzenie

Analiza *Desk Research* przygotowana przez ekspertów Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (Polska) oraz Uniwersytetu w Debreczynie (Węgry) jako partnerów projektowych ma na celu zebranie ogólnych informacji, które nakreślą obraz sytuacji w zakresie alokacji młodych obywateli Ukrainy na europejskim (polskim i węgierskim) rynku pracy. Tematyka ta jest interesująca dla partnerów projektu z kilku powodów. Pierwszym jest chęć poznania skali migracji Ukraińców do Europy Środkowej (Polski i Węgier), zwłaszcza w kontekście sytuacji społeczno-politycznej Ukrainy, konfliktu rosyjsko-ukraińskiego począwszy od 2014 roku, którego eskalacja odbywa się obecnie (po 24 lutego 2022 roku, kiedy doszło do napaści Rosji na Ukrainę). Drugim powodem interesującym socjologów i psychologów jest fakt alokacji i akulturacji obywateli Ukrainy w Polsce i na Węgrzech podyktowanej chęcią (prawdopodobnie) zmiany stylu życia i kształtowania swojej przyszłości na wzór zachowań proeuropejskich, gdy obywatel może swobodnie realizować własną, niezależną wizję rozwoju zawodowego z wykorzystaniem zarówno swoich kompetencji personalnych, jak i kompetencji społecznych kształtowanych w drodze socjalizacji wtórnej. Trzecim powodem jest zauważana w badaniach zmiana profilu migranta z Ukrainy w Europie, a także możliwości wykorzystywania jego zasobów. Wszystkie wymienione wyżej przesłanki skłaniają partnerów projektowych do namysłu nad zasadnością, skalą i alokacją obywateli Ukrainy na środkowoeuropejskim rynku pracy.

Napaść wojsk rosyjskich na niepodległe państwo ukraińskie stało się przyczynkiem do fal migrujących obywateli napadniętego kraju, którzy szukają pomocy w państwach ościennych. Polska oraz Węgry to kraje, które przyjęły najwięcej migrujących Ukraińców. Aktualnie, tj. 7 listopada 2022 roku, według szacunków straży granicznej do Polski przyjechało 7,57 mln uchodźców z Ukrainy, a wyjechało stąd 5,787 mln – były to głównie kobiety i dzieci (Statystyki SG, 2022). Należy nadmienić, iż ruch pomiędzy oboma krajami został zapoczątkowany i wzmógł się w roku 2014, po aneksji Donbasu. Według analiz ekspertów Ośrodka Studiów Wschodnich im. Marka Karpia dane za 2014 rok i pierwszą połowę 2015 pokazują, iż w przypadku Polski nastąpiła zmiana trendu w dynamice i strategiach migracyjnych obywateli Ukrainy. Migracja czasowa do Polski staje się coraz bardziej powszechnym sposobem radzenia sobie z biedą i niestabilnością na Ukrainie (Jaroszewicz, 2015).

Celem niniejszych badań jest zatem próba odpowiedzi na zasadne pytanie, pytanie podyktowane dwukrotną falą migracji obywateli Ukrainy i los Ukraińców, którzy przybyli do Europy Środkowej, zwłaszcza w obecnym roku, po agresji Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 roku. Nadmienić należy, iż projekt ma charakter interdyscyplinarny i wielowymiarowy, gdyż ma na celu zbadanie stanu psychicznego Ukraińców w Europie



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Środkowej, ich planów dalszej migracji lub powrotu do ojczyzny tudzież stopnia zagrożenia wykluczeniem społecznym. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na badanie losów młodych imigrantów w ich nowych krajach, w tym na kwestie uczestnictwa w rynku pracy czy edukacji, podejmowanie nostryfikacji dyplomów czy wykorzystanie posiadanych kompetencji, gdzie uwzględniono m.in. takie zmienne, jak wykształcenie i status społeczny respondentów. Innym ważnym aspektem będzie określenie odsetka młodych ludzi, którzy zaliczają się do kategorii NEET (niepracujących, niekształących się ani nieszkolących się). Badania realizowane są przez zespół ekspertów od 1 września 2022 i będą kontynuowane do 1 września 2023 roku.



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



1. Cel i metodyka badania – charakterystyka istniejących źródeł, krótka informacja o autorach opracowania

Niniejszy dokument stanowi raport z badań *desk research* sporządzony na podstawie analizy badań, dokumentów oraz stanu faktycznego obywateli Ukrainy w Polsce. Skonstruowany w ramach projektu zatytułowanego *The fate of young Ukrainians on the labor market in Central Europ* realizowanego od 1 września 2022 do 1 września 2023 roku przez zespół naukowców (ekspertów) z dwóch państw – Polski oraz Węgier. Projekt uzyskał wsparcie Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej w ramach programu Pilne Granty 2022. Skład osobowy ekspertów stanowią:

Polska:

- dr Paweł Walawender – kierownik projektu;
- dr Damian Liszka – zastępca kierownika projektu;
- dr Aldona Guzik – autorka polskiego raportu;
- dr Mateusz Szast – autor polskiego raportu;

Węgry:

- prof. Molnárné Kovács Judit – kierownik węgierskiego zespołu, badacz wykonawców;
- dr Kovács Karolina Eszter – członek węgierskiego zespołu;
- dr Csukonyi Csilla – członek węgierskiego zespołu;
- mgr Roman Szandra – ankieter.

Autorami tego pracowania są: dr Aldona Guzik i dr Mateusz Szast.

Celem badań w ramach projektu *The fate of young Ukrainians on the labor market in Central Europ* jest próba odpowiedzi na pytanie o los Ukraińców, którzy przybyli do Europy Środkowej po dniu rozpoczęcia zbrojnego konfliktu na terytorium Ukrainy w 2022 roku. Konflikt ten spowodował migrację Ukraińców m.in. do Europy Środkowej (do maja 2022 Polska i Węgry znajdują się w pierwszej trójce krajów Unii Europejskiej, które przyjęły Ukraińców).

Projekt ma charakter interdyscyplinarny i ma na celu zbadanie stanu psychicznego Ukraińców w Europie Środkowej, ich planów dalszej migracji lub powrotu do ojczyzny oraz stopnia zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Szczególna uwaga zostanie zwrócona na badanie losów młodych imigrantów w ich nowych krajach, w tym na kwestie uczestnictwa w rynku pracy czy edukacji. Innym ważnym aspektem będzie określenie odsetka młodych ludzi, którzy zaliczają się do kategorii NEET (niepracujących, niekształących się ani nieszkolących się). Projekt ten ma na celu:



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



- a) ukazanie skali zjawiska migracji obywateli Ukrainy do Europy Środkowej ze szczególny uwzględnieniem Polski oraz Węgier;
- b) ukazanie zakresu pomocy państw przyjmujących w obszarze alokacji migrantów z Ukrainy, a także okazanego im wsparcia, także w obszarze formalnym (status);
- c) ukazanie zakresu pomocy państw przyjmujących w obszarze alokacji Ukraińców na polskim rynku pracy, gdzie poruszona zostanie zasadność uzupełniania luki pracowniczej powstałej na skutek wyjazdu Polaków do krajów Europy Zachodniej (migracje poakcesyjne w 2004 roku);
- d) ukazanie zakresu pomocy państw przyjmujących w obszarze psychologicznym, okazanie wsparcia podczas traumy związanej z stanem wojny na Ukrainie, przedstawienie utraty bliskich, dobytku oraz przeorganizowaniem życia, a nade wszystko weryfikacja, czy nie doszło do powstania skali nierówności edukacyjnych i społecznych na obszarach peryferyjnych, gdzie wprowadzenie mechanizmów pomocowych mogło okazać się zawodne;
- e) ukazanie strategii migrantów w obliczu kryzysu wojennego oraz budowanie ich przyszłości w zmieniającej się postpandemicznej i wojennej rzeczywistości.

Każdy z partnerów projektu opracował osobny dokument diagnostyczny (*Desk Research*) dla kraju, który reprezentuje. Opracowanie wspomnianej analizy cząstkowej stanowi niezbędny element procesu badawczego, gdyż pozwala na wnikliwe rozeznanie w poruszanych zagadnieniach, a nade wszystko właściwy nad nimi namysł, umożliwiając wyciągnięcie konstruktywnych wniosków na etapie operacjonalizacji przedsięwzięcia nieodzownych. Przygotowane przez dwa zespoły dokumenty mają podobną strukturę, jednak ze względu na specyfikę krajów niektóre rozdziały analizy częściowej mogą się od siebie różnić (np. pod względem: wykorzystanych wskaźników statystycznych lub źródeł). Niniejszy dokument dotyczy sytuacji w Polsce i został on opracowany na podstawie danych pochodzących ze źródeł naukowych (publikacje zwarte) w formie elektronicznej i papierowej, analizy dokumentów urzędowych (akty prawne), a także statystyk podanych do publicznej wiadomości przez instytucje naukowe, badawcze (np. GUS, CBOS), a nade wszystko instytucje państwowe (straż graniczna, policja).

1.1. Noty o autorach

Dr Aldona Guzik – adiunkt w Instytucie Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, ekspert i badacz w krajowych i międzynarodowych projektach. Badacz mediów, kultury i rynku pracy, autor kilkudziesięciu artykułów naukowych i opracowań badawczych dotyczących funkcjonowania mediów, instytucji kultury, rynku pracy i rozwoju społeczno-gospodarczego. Ukończyła socjologię na Uniwersytecie Jagiellońskim.



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Dr Mateusz Szast – adiunkt w Instytucie Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, trener. Jego zainteresowania naukowe obejmują: migracje, kapitał społeczny i kulturowy, kapitał relacyjny, komunikację, mediacje i negocjacje.



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



2. Rozwiązania prawne dotyczące osób ubiegających się o ochronę w Polsce

Procedury prawne dotyczące udzielania ochrony osobom przybywającym do Polski (cudzoziemcy nieposiadający polskiego obywatelstwa) są zawiłe i różnorodne. Funkcjonowanie osób nieposiadających obywatelstwa polskiego uwarunkowane jest kilkoma czynnikami, na które składają się: kraj pochodzenia, obywatelstwo, a także forma i cel przyjazdu do Polski. Prawo polskie dzieli cudzoziemców na trzy kategorie:

- 1) obywatele państw trzecich;
- 2) obywatele UE (oraz EOG/Szwajcarii) i członkowie ich rodzin;
- 3) obywatele Wielkiej Brytanii (Brexit).

Generalnie rzecz ujmując, na terenie Polski urzędem centralnym zajmującym się tematyką migrantów i uchodźców jest Urząd do Spraw Cudzoziemców, zlokalizowany przy ulicy Koszykowej 16 w Warszawie. W dni robocze w godzinach 9:00-15:00 można tu załatwiać sprawy związane z pobytem w Polsce. Dokumentem podstawowym określającym zasady pobytu cudzoziemców w Polsce oraz przyznawanie im pomocy jest znowelizowana niedawno ustawa o cudzoziemcach (Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, Dz. U. 2013 poz. 1650).

Państwo polskie gwarantuje dwie formy ochrony dla cudzoziemców przebywających na terytorium Rzeczypospolitej:

a) ochrona międzynarodowa – regulowana przepisami prawa międzynarodowego lub prawa unijnego;

b) ochrona krajowa – regulowana wyłącznie przepisami polskiego państwa i obowiązująca tylko na terytorium Rzeczypospolitej.

Uwzględniając pierwszą formę ochrony, zatem ochronę międzynarodową, w Polsce cudzoziemcy mogą starać się o: status uchodźcy, ochronę uzupełniającą oraz ochronę czasową. W przypadku drugiej formy, zatem ochrony krajowej, cudzoziemcy mogą starać się o azyl, zgodę na pobyt ze względów humanitarnych, zgodę na pobyt tolerowany, zezwolenie na pobyt czasowy dla ofiar handlu ludźmi, zezwolenie na pobyt czasowy wydawane ze względu na poszanowanie prawa do życia rodzinnego i praw dziecka. Należy pamiętać, iż w Polsce mamy dwie formy ochrony, a także dwa funkcjonujące pojęcia – status uchodźcy oraz azyl. Status uchodźcy jest formą ochrony międzynarodowej i jest przyznawany na podstawie kryteriów określonych w konwencji genewskiej, a azyl formą ochrony krajowej i jest przyznawany, gdy przemawia za tym ważny interes Rzeczypospolitej Polskiej (Biuletyn Migracyjny, 2015, s. 12).



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Podstawa prawna udzielania ochrony cudzoziemcom w Polsce:

- 1) Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. *o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz. U. 2003 nr 128 poz. 1176;
- 2) Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. *o cudzoziemcach*, Dz. U. 2013 poz. 1650;
- 3) Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. *o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz. U. 2018 poz. 649;
- 4) Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. *o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy*, Dz. U. 2018 poz. 647;
- 5) Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. *o Krajowym Rejestrze Sądowym*, Dz. U. 1997 nr 121 poz. 769;
- 6) Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. *Prawo przedsiębiorców*, Dz. U. 2018 poz. 646;
- 7) Ustawa z dnia 24 marca 1920 r. *o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców*, Dz. U. 1920 nr 31 poz. 178;
- 8) Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 kwietnia 2004 r. *w sprawie szczegółowych informacji oraz rodzaju dokumentów, jakie jest obowiązany przedstawić cudzoziemiec ubiegający się o wydanie zezwolenia na nabycie nieruchomości*, Dz. U. 2004 nr 94 poz. 925 ze zm.;
- 9) Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 sierpnia 2005 r. *w sprawie wykazu gmin i innych jednostek zasadniczego podziału terytorialnego państwa położonych w strefie nadgranicznej oraz tablicy określającej zasięg tej strefy*, Dz. U. 2005 nr 188 poz. 1580;
- 10) Ustawa z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty*, Dz. U. 2022 poz. 2230;
- 11) Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Dz. U. 2018 poz. 1668;
- 12) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 października 2001 r. *w sprawie przyjmowania osób niebędących obywatelami polskimi do publicznych przedszkoli, szkół, zakładów kształcenia nauczycieli i placówek*, Dz. U. 2001 nr 131 poz. 1458;
- 13) Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 października 2006 r. *W sprawie podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów i szkoleń oraz ich uczestnictwa w badaniach naukowych i pracach rozwojowych*, Dz. U. 2006 nr 190, poz. 1406;
- 14) Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 marca 2022 r. *w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*, Dz. U. 2022 poz. 690;
- 15) Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. *Kodeks pracy*, Dz. U. 1974 nr 24 poz. 141;
- 16) Rozporządzenie MSWiA z dnia 22 grudnia 2008 r. *w sprawie wysokości środków utrzymania, które powinien posiadać cudzoziemiec wjeżdżający na terytorium*



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Rzeczypospolitej Polskiej, oraz dokumentów potwierdzających możliwość uzyskania takich środków, Dz. U. z 2008 r. nr 235 poz. 1611.

Wymienione powyżej podstawowe dokumenty prawne, w których zawarte są bezpośrednio lub pośrednio przepisy dotyczące cudzoziemców w Polsce charakteryzują się bogatą kompilacją przepisów, trudnych do ujęcia w tym krótkim raporcie. Z uwagi na zakres problematyki, skupimy się na analizie przepisów dotyczących bezpośredniej sytuacji obywateli Ukrainy w Polsce, którzy opuścili Ukrainę po dniu 24 lutego 2022 roku, podczas fali masowej migracji Ukraińców do centralnej Europy, ze szczególnym uwzględnieniem Polski oraz Węgier. Niniejsze opracowanie dotyczy jedynie stanu prawnego państwa polskiego. Charakterystyka przepisów jest w tym względzie ułatwiona, gdyż polski rząd wprowadził specustawę – akt normatywny, który na pewien czas wyłącza obowiązywanie (stosowanie) dotychczasowych przepisów – w celu ułatwienia rozwiązania określonej sytuacji prawnej. Specustawa odnosząca się do migracji obywateli Ukrainy po 24 lutego 2022 roku została przyjęta 12 marca 2022 roku (Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. *o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa*, Dz. U. 2022 poz. 583) i reguluje szczególne zasady powierzenia pracy obywatelom Ukrainy, przebywającym legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pomoc zapewnianą przez wojewodów, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne podmioty obywatelom Ukrainy, utworzenie funduszu pomocy w celu finansowania lub dofinansowania realizacji zadań na rzecz pomocy obywatelom Ukrainy. Precyzuje także zasady przedłużenia legalności pobytu w Polsce oraz wydanych im przez organy polskie dokumentów dotyczących uprawnień w zakresie wjazdu i pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawodawca uściślił ponadto niektóre uprawnienia obywateli Ukrainy, będących studentami, nauczycielami akademickimi lub pracownikami naukowymi wjeżdżającymi z terytorium Ukrainy oraz regulacje dotyczące kształcenia, wychowania i opieki nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy. Zapewniono rozwiązania w zakresie organizacji i funkcjonowania uczelni w związku z zapewnianiem miejsc na studiach dla obywateli Ukrainy, a także zasady podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej przez obywateli Ukrainy, przebywających legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Ustawa ta uchyla zatem stosowanie względem obywateli Ukrainy przekraczających granicę polską od 24 lutego 2022 roku w zakresie przepisów: ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym*, ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. *o podatku dochodowym od osób fizycznych*, ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty*, ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. *o podatku dochodowym od osób prawnych*, ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. *o zawodach lekarza i lekarza dentystry*, ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. *o samorządzie powiatowym*, ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. *o samorządzie województwa*, ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. *o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. *o świadczeniach opieki zdrowotnej*



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



finansowanych ze środków publicznych, ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności, ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych, ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarstwa i położnej, ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. Prawo konsularne, ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim, ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, ustawy z dnia 14 października 2021 r. o zmianie ustawy o dowodach osobistych oraz niektórych innych ustaw, a także ustawy z dnia 27 stycznia 2022 r. o dokumentach paszportowych (Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz. U. 2022 poz. 583). Przepisów ustawy nie stosuje się do obywateli Ukrainy:

1) posiadających:

- a) zezwolenie na pobyt stały;
- b) zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej;
- c) zezwolenie na pobyt czasowy;
- d) status uchodźcy;
- e) ochronę uzupełniającą;
- f) zgodę na pobyt tolerowany;
- g) zgodę na pobyt ze względów humanitarnych,

2) którzy:

- a) złożyli w Rzeczypospolitej Polskiej wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej lub w których imieniu takie wnioski zostały złożone;
- b) zadeklarowali zamiar złożenia wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej w Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie art. 28 ust. 1 lub art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 2021 poz. 1108 i 1918 oraz 2022 poz. 583) lub których takie deklaracje zamiaru dotyczą (Art. 2 p. 3 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz. U. 2022 poz. 583). W punkcie 6 ustawy o ochronie Ukraińców w Polsce ustawodawca zaznaczył, iż obywatela Ukrainy uznaje się za osobę korzystającą w Rzeczypospolitej Polskiej z ochrony czasowej w rozumieniu art. 106 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Rejestr obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy prowadzi komendant główny straży granicznej (Art. 3 p. 3 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz. U. 2022 poz. 583).

W myśl art. 4.1 obywatelom Ukrainy nadaje się numer PESEL, o którym mowa w art. 15 ustawy z dnia 24 września 2010 r. *o ewidencji ludności* (Dz. U. 2021 poz. 510, 1000, 1641 i 1978 oraz 2022 r. poz. 350) na wniosek obywatela, który składa w gminie na piśmie utrwalonym w postaci papierowej, opatrzonym własnoręcznym czytelnym podpisem, wypełnionym przez wnioskodawcę albo pracownika tego organu na podstawie danych podanych przez wnioskodawcę. W przypadku osoby, która ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność nie jest w stanie osobiście złożyć wniosku w siedzibie organu gminy, organ gminy zapewnia możliwość złożenia wniosku w miejscu pobytu tej osoby. Organ gminy (p. 11 art. 4) potwierdza tożsamość na podstawie dokumentu podróży, Karty Polaka lub innego dokumentu ze zdjęciem umożliwiającemu ustalenie tożsamości, a w przypadku osób, które nie ukończyły 18. roku życia, również dokumentu potwierdzającego urodzenie, i wprowadza dane do rejestru PESEL. Potwierdzenie tożsamości może nastąpić na podstawie dokumentu unieważnionego, jeżeli umożliwia on ustalenie tożsamości osoby (p. 12 art. 4).

Istotna pozostaje pomoc udzielona bezpośrednio obywatelom Ukrainy w Polsce. Ustawa pomoc tę i organy je świadczące ustala precyzyjnie. Wojewoda może zapewnić pomoc obywatelom Ukrainy w postaci zakwaterowania, zapewnienia całodziennego wyżywienia zbiorowego, zapewnienia transportu do miejsc zakwaterowania między nimi lub do ośrodków prowadzonych przez szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. *o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* lub miejsc, w których obywatelom Ukrainy udzielana jest opieka medyczna, albo miejsc pośrednich, z których będzie realizowany dalszy transport do punktu docelowego, w którym obywatelom Ukrainy udzielana będzie opieka medyczna. Ponadto mogą oni liczyć na finansowanie przejazdów środkami transportu publicznego oraz specjalistycznego transportu, zapewnienie środków czystości i higieny osobistej oraz innych produktów, organizacji miejsc udzielania doraźnej pomocy medycznej, zapewnienie personelu medycznego realizującego w razie potrzeby wizyty kontrolne w odniesieniu do osób z dodatnim wynikiem testu diagnostycznego w kierunku SARS-CoV-2 – w przypadku organizacji miejsc zakwaterowania, o których mowa w p. 1, przeznaczonych dla osób z dodatnim wynikiem testu diagnostycznego w kierunku SARS-CoV-2, a także podjęcie innych działań niezbędnych do realizacji pomocy. Wojewoda koordynuje działania organów władzy publicznej oraz organizacji pozarządowych i przedsiębiorców, w zakresie udzielania pomocy obywatelom Ukrainy. Inne organy administracji publicznej, jednostki podległe lub nadzorowane przez organy administracji publicznej, jednostki sektora finansów publicznych oraz inne organy władzy publicznej, w ramach posiadanych środków własnych, mogą zapewnić pomoc. W tych celach organy lub jednostki, mogą



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



wykorzystywać nabyte lub powierzone tym organom lub jednostkom mienie skarbu państwa. Jednostka samorządu terytorialnego, związek jednostek samorządu terytorialnego lub związek metropolitalny może zapewnić pomoc obywatelom Ukrainy. Formy i tryb udzielania pomocy określa właściwy organ wykonawczy danej jednostki lub związku (Art. 12 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. *o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa*, Dz. U. 2022 poz. 583).

Ustawodawca stanowi, iż dla zapewnienia pomocy obywatelom Ukrainy w Polsce wojewoda, organ jednostki samorządu terytorialnego, związku jednostek samorządu terytorialnego lub metropolitalnego oraz organ administracji publicznej i jednostki organizacyjne podległe organom administracji publicznej mogą zlecić organizacjom pozarządowym, podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz. U. 2020 poz. 1057 oraz 2021 poz. 1038, 1243, 1535 i 2490) oraz związkom zawodowym realizację zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert. Sytuacja ta dotyczy także realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego z pominięciem trybu konkursu ofert, o którym mowa w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2015 r. *o zdrowiu publicznym* (Dz. U. 2021 poz. 1956 i 2469) (Art. 12 p. 8 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. *o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa*, Dz. U. 2022 poz. 583). W myśl p. 18 art. 12 ustawy minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz jednostki jemu podległe mogą zapewnić pomoc obywatelom Ukrainy także w zakresie zapewnienia warunków pobytowych umożliwiających lub wspierających prowadzenie działalności artystycznej, naukowej, dydaktycznej lub badawczej z dziedziny sztuki, rozwój zawodowy lub artystyczny, stypendium twórczego polegającego na zapewnieniu wsparcia rzeczowego lub wsparcia finansowego umożliwiającego lub wspierającego prowadzenie działalności artystycznej, naukowej, dydaktycznej lub badawczej z dziedziny sztuki, rozwój zawodowy lub artystyczny oraz pobytu twórczego polegającego na zapewnieniu warunków pobytowych, wsparcia rzeczowego lub wsparcia finansowego umożliwiających lub wspierających prowadzenie działalności artystycznej, naukowej, dydaktycznej lub badawczej z dziedziny sztuki, rozwój zawodowy lub artystyczny.

W myśl art. 12a.1 na potrzeby zamieszkania zbiorowego obywateli Ukrainy dopuszcza się w okresie do dnia 31 sierpnia 2023 r. tymczasowe wykorzystanie oddanego do użytkowania obiektu budowlanego, w tym również innego niż budynek zamieszkania zbiorowego, który nie spełnia wymagań przepisów techniczno-budowlanych, przeciwpożarowych oraz higieniczno-sanitarnych dla tego budynku, jeżeli przy takim sposobie jego użytkowania występujące w nim warunki zapewniają spełnienie podstawowych wymagań w zakresie:

- a) nośności i stateczności konstrukcji oraz bezpieczeństwa użytkowania;



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



- b) bezpieczeństwa pożarowego;
- c) higieny, zdrowia i środowiska.

W myśl art. 13.1 specustawy każdemu podmiotowi, w szczególności osobie fizycznej prowadzącej gospodarstwo domowe, który zapewni, na własny koszt, zakwaterowanie i wyżywienie obywatelom Ukrainy może być przyznane na jego wniosek świadczenie pieniężne z tego tytułu nie dłużej niż za okres 120 dni od dnia przybycia obywatela Ukrainy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Okres wypłaty świadczenia może być przedłużony w szczególnie uzasadnionych przypadkach (wysokość świadczenia Rada Ministrów ustaliła na 40 zł za dobę) (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 maja 2022 r. w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia pieniężnego przysługującego z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy oraz warunków przyznawania tego świadczenia i przedłużania jego wypłaty, Dz. U. 2022 poz. 1020). W celu realizacji rozmaitych świadczeń w zakresie pomocy obywatelom Ukrainy w Polsce powołano specjalny Fundusz Pomocy w Banku Gospodarstwa Krajowego. Środki funduszu pochodzą z wpłat środków pieniężnych jednostek sektora finansów publicznych, z wyłączeniem samorządowych osób prawnych, z wyjątkiem środków pochodzących z dotacji z budżetu i środków z wpłat z budżetu państwa:

- a) z wpływów ze skarbowych papierów wartościowych;
- b) ze środków z wyemitowanych obligacji;
- c) z innych przychodów, w tym darowizn; ze środków pochodzących ze źródeł zagranicznych niepodlegających zwrotowi.

Obywatele Ukrainy mogą w myśl specustawy podjąć legalne zatrudnienie w Polsce (art. 22). Ustawodawca wskazał dwa tryby zatrudniania; pierwszy dotyczy sytuacji, gdy obywatel Ukrainy jest zatrudniony w myśl art. 87 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku, drugi – chęci powierzenia pracy przez inne podmioty świadczące takie usługi. Podmiot ten musi w terminie 14 dni od dnia podjęcia pracy przez obywatela Ukrainy powiadomić powiatowy urząd pracy właściwy ze względu na siedzibę lub miejsce zamieszkania podmiotu o powierzeniu wykonywania pracy temu obywatelowi (Art. 14.1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz. U. 2022 poz. 583).

Obywatel Ukrainy w Polsce może starać się o finansowane przez ministra właściwego do spraw pracy z Funduszu Pracy szkolenia z języka polskiego dla obywateli Ukrainy posiadających (do 3000 zł za szkolenie dla jednej osoby):

- a) dyplom, o którym mowa w art. 7 ust. 2a p. 7 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (Dz. U. 2021 poz. 790 z późn. zm. 5);
- b) dyplom, o którym mowa w art. 35a ust. 1 p. 7 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarstwa i położnej (Dz. U. 2022 poz. 551, 583 i 830) (Art. 22i p. 1



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz. U. 2022 poz. 583).

Ukraińcy w Polsce mogą także prowadzić działalność gospodarczą, w myśl art. 23.1 specustawy pod warunkiem uzyskania przez obywatela Ukrainy numeru PESEL. Mogą uczestniczyć w pracach klubu integracji społecznej, o którym mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (art. 24.4). Osoby niepełnoletnie (art. 25.1) przebywający w Polsce bez opieki osób dorosłych odpowiedzialnych za nie zgodnie z prawem obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej, reprezentuje oraz sprawuje pieczę nad nimi i ich majątkiem opiekun tymczasowy – nadzór nad realizacją praw i obowiązków opiekuna tymczasowego sprawuje ośrodek pomocy społecznej lub centrum usług społecznych albo inna jednostka organizacyjna wskazana przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta właściwego ze względu na miejsce pobytu małoletniego, np. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR). Opiekuna tymczasowego ustanawia sąd opiekuńczy właściwy ze względu na miejsce pobytu małoletniego (Art. 25 p. 4 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz. U. 2022 poz. 583). Obywatele Ukrainy mieszkający w Polsce legalnie mają także prawo do pobierania świadczeń społecznych, przede wszystkim do:

- a) świadczeń rodzinnych, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych; świadczenia wychowawczego, o którym mowa w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. 2019 poz. 2407 oraz 2021 poz. 1162, 1981 i 2270), jeżeli zamieszkuje z dziećmi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- b) świadczenia „Dobry start”, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 187a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2022 r. poz. 447), jeżeli zamieszkuje z dziećmi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz rodzinnego kapitału opiekuńczego, o którym mowa w ustawie z dnia 17 listopada 2021 r. o rodzinnym kapitale opiekuńczym (Dz. U. poz. 2270), jeżeli zamieszkuje z dziećmi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- c) dofinansowania obniżenia opłaty rodzica za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna, o którym mowa w art. 64c ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. 2021 poz. 75, 952, 1901 i 2270), jeżeli zamieszkuje z dzieckiem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – odpowiednio na zasadach określonych w tych przepisach i w trybie określonym w tych przepisach, z wyłączeniem warunku posiadania karty pobytu z adnotacją „dostęp do rynku pracy” (Art. 26.1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz. U. 2022 poz. 583).



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Ukraińcy posiadający numer PESEL mogą korzystać ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych na zasadach i w trybie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (art. 27 specustawy) oraz przysługuje im pomoc w postaci jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na osobę, przeznaczonego na utrzymanie, w szczególności na pokrycie wydatków na żywność, odzież, obuwie, środki higieny osobistej oraz opłaty mieszkaniowe –organem właściwym w sprawach jednorazowego świadczenia pieniężnego jest wójt, burmistrz, prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce pobytu (art. 31). Obywatele Ukrainy mogą pełnić funkcje rodziny zastępczej (art. 27.1) lub prowadzić rodzinny dom dziecka, korzystać z bezpłatnej pomocy psychologicznej, którą zapewnia wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce pobytu obywatela Ukrainy (art. 32), oraz pomocy żywnościowej w ramach Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (art. 33. 1) i wnioskować do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o wypłatę zasiłku pogrzebowego (art. 71c.1).

Państwo polskie gwarantuje także emigrantom z Ukrainy uciekającym przed wojną opiekę medyczną. W myśl art. 37.1 specustawy obywatelowi Ukrainy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przysługuje prawo do świadczeń na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. *o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz. U. 2021 poz. 1285 z późn. zm. 8), z wyłączeniem leczenia uzdrowiskowego i rehabilitacji uzdrowiskowej, a także podania produktów leczniczych wydawanych świadczeniobiorcom w ramach programów polityki zdrowotnej ministra właściwego do spraw zdrowia.

Ustawodawca zagwarantował możliwość odbywania studiów przez obywateli Ukrainy (art. 41.1) bez pobierania opłat za usługi edukacyjne od roku akademickiego 2021/2022. Studenci Ukraińscy uczący się na uczelniach polskich mogą korzystać także z pomocy socjalnej i materialnej na uczelniach (art. 86 ust. 1 p. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*) oraz starać się o kredyt studencki, o którym mowa w art. 98 ust. 1 tej ustawy (art. 41 p. 10). W myśl art. 47 Ukrainiec, który pracował w charakterze pracownika naukowego na terytorium Ukrainy oraz ma odpowiedni tytuł zawodowy, stopień naukowy, stopień w zakresie sztuki lub tytuł profesora i odpowiednie kwalifikacje do zajmowania danego stanowiska, może zostać zatrudniony w jednostkach naukowych oraz innych jednostkach organizacyjnych Polskiej Akademii Nauk bez przeprowadzenia konkursu, o którym mowa w art. 91 ust. 5 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o Polskiej Akademii Nauk* (Dz. U. 2020 poz. 1796). Podobna sytuacja dotyczy zawodu lekarza, lekarza dentysty i pielęgniarki (art. 61 i 62). Lekarz albo lekarz dentysta posiadający prawo wykonywania zawodu może wykonywać zawód wyłącznie w podmiocie leczniczym oraz jest zobowiązany do zgłoszenia ministrowi właściwemu do spraw zdrowia, w którym podmiocie leczniczym i na jaki okres został zatrudniony, w



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



terminie 7 dni od dnia rozpoczęcia udzielania świadczeń zdrowotnych w tym podmiocie. Brak dokonania zgłoszenia może stanowić podstawę do cofnięcia zgody.

Dzieci pochodzenia ukraińskiego uczące się mogą pobierać naukę w polskich szkoła, a w roku szkolnym 2022/2023 przysługuje im dodatkowa nauka języka polskiego, o której mowa w art. 165 ust. 7 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe*, i która może być prowadzona w grupie międzyszkolnej (Art. 55b.1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. *o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa*, Dz. U. 2022 poz. 583).

W myśl art. 64a od dnia 24 lutego 2022 r., przez 18 miesięcy, obywatel Ukrainy przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie pobytu zgodnego z obowiązującymi przepisami, w przypadkach, o których mowa w art. 22 ust. 1, posiadający uzyskany w Ukrainie dyplom: jednolitych studiów na kierunku psychologia albo dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia na kierunku psychologia i drugiego stopnia na kierunku psychologia – zakończonych uzyskaniem tytułu zawodowego specjalisty na kierunku psychologia albo magistra na kierunku psychologia, może świadczyć usługi psychologiczne obywatelom Ukrainy przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w tym może udzielać świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenie uzależnień.

Zakres pomocy udzielanej obywatelom Ukrainy jest zatem szeroki. Obejmuje on szereg codziennych czynności do właściwej egzystencji nieodzownych, które mogą ułatwić poruszanie się w gąszczu przepisów prawa, wykładni owych przepisów.



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



3. Skala oraz struktura zjawiska w badaniach i statystyce urzędowej

Skala migracji obywateli Ukrainy do Polski po 24 lutego 2022 roku jest znacząca. Wzmógł się ruch migracyjny pomiędzy Polską a Ukrainą rozpoczął się nieco wcześniej, gdyż został zaobserwowany już w roku 2014. Celem pełnego zobrazowania przepływów migracyjnych warto i tę okoliczność przywołać (Tabela 1). Porównując migracje społeczeństwa ukraińskiego po dniu 24 lutego 2022 r. z wojną, która miała miejsce w Donbasie, można dostrzec, iż konflikt, który rozpoczął się w 2014 roku również przyczynił się do licznych migracji ze strony obywateli Ukrainy. W tym okresie do Polski przyjechało 7 952 084 cudzoziemców z terenów, na których toczyła się wojna (Tabela 1). Jednocześnie odnotowano, iż pod koniec 2014 roku 7 745 048 Ukraińców zdecydowało się wyjechać z Polski na rzecz powrotu do ojczyzny lub migracji do innego państwa europejskiego (Statystyki SG, 2022, p. 1). Można dostrzec, iż mimo nasilającego się konfliktu zbrojnego na terenie Ukrainy, który rozpoczął się 6 kwietnia 2014 roku, w ciągu 6 miesięcy ponad 90% Ukraińców postanowiło wyjechać z Polski. W 2013 roku, przed rozpoczęciem wojny w Donbasie, straż graniczna odnotowała, iż granicę polsko-ukraińską przekroczyło 7 288 695 obywateli Ukrainy, a zaledwie 140 915 postanowiło pozostać na terenie Rzeczypospolitej (Statystyki SG, 2022, p. 1)(Tabela 1).

Z analizy raportu Narodowego Banku Polskiego (NBP) z 2014 roku wynika, iż 80% badanych Ukraińców, decydując się na migrację, kierowało się głównie potrzebą, czy też koniecznością, podjęcia pracy, która umożliwi uzyskanie satysfakcjonującego poziomu wynagrodzenia. W odniesieniu do 2013 roku zwiększył się odsetek osób migrujących ze względu na sytuację polityczną, zwłaszcza dotyczy to obywateli zamieszkujący tereny wschodnie Ukrainy, na których od 2014 roku toczyły się działania wojenne (Wrona, 2019, p. 15).

Tabela 1. Liczba Ukraińców, którzy przyjechali z Ukrainy do Polski oraz wyjechali z Polski na Ukrainę w 2013 oraz 2014 roku

	Z Ukrainy do Polski (dane zbiorcze)	Z Polski na Ukrainę (dane zbiorcze)
2014 rok	7 952 084	7 745 048
2013 rok	7 288 695	7 147 780

Źródło: dane na podstawie statystyk straży granicznej, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> (data dostępu: 07.11.2022).



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Tabela 2. Liczba obywateli Ukrainy, którzy przyjechali do Polski oraz wyjechali z Polski na Ukrainę od 24 lutego 2022 roku do 30 października 2022 roku

Miesiąc	Z Ukrainy do Polski (dane zbiorcze)	Liczba dla poszczególnych miesięcy	Z Polski na Ukrainę (dane zbiorcze)	Liczba dla poszczególnych miesięcy
Luty	121 000	-	-	-
Marzec	787 300	666 300	-	-
Kwiecień	2 548 000	1 760 700	502 000	-
Maj	3 187 000	639 000	1 066 000	558 000
Czerwiec	3 859 000	672 000	1 899 000	833 000
Lipiec	4 596 000	737 000	2 662 000	763 000
Sierpień	5 322 000	726 000	3 437 000	775 000
Wrzesień	6 094 000	772 000	4 315 000	878 000
Październik	6 836 000	742 000	5 055 000	740 000

Źródło: straż graniczna,

https://twitter.com/Straz_Graniczna?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwg%5Eauthor (data dostępu: 07.11.2022).

Tabela 2 zawiera dane dotyczące ruchu migracyjnego na granicy polsko-ukraińskiej od lutego 2022 roku. Wraz z rozpoczęciem się ukraińsko-rosyjskiego konfliktu zbrojnego w marcu 2022 roku straż graniczna odnotowała, że granicę polsko-ukraińską przekroczyło 666 300 osób. Następnie w kwietniu 2022 roku, gdy działania wojenne się nasiliły, liczba przybywających do Polski uchodźców ukraińskich wzrosła prawie trzykrotnie w porównaniu do marca 2022 roku – 1 760 700 osób. Jednakże w tym samym miesiącu z Polski na Ukrainę powróciło 502 000 Ukraińców. Z kolei w maju ponownie odnotowano wzrost liczby uchodźców – 639 000 Ukraińców zdecydowało się na przekroczenie polskiej granicy. Jednocześnie straż graniczna odprawiła 558 000 Ukraińców, którzy zdecydowali się na powrót do ojczyzny. W czerwcu na teren Polski przebyło 672 000 Ukraińców, ale 833 000 reemigrowało. Z kolei w lipcu 2022 roku do Polski z Ukrainy przyjechało 737 000 osób, a wyjechało na Ukrainę 763 000 Ukraińców. Sierpień jest miesiącem, w którym do Polski wyemigrowało 726 000 uchodźców z Ukrainy, a 775 000 postanowiło opuścić Polskę. We wrześniu 2022 roku nastąpił niewielki wzrost przyjezdnych z ziem ukraińskich – przez polsko-ukraińską granicę przedostało się (przeszło) 772 000 uchodźców ukraińskich. Jednocześnie wrzesień jest miesiącem, w którym odnotowano największą liczbę Ukraińców, którzy wyjechali na Ukrainę – 878 000. Według straży granicznej w październiku 2022 roku do Polski dotarło z Ukrainy 742 000 osób, co oznacza, że w niewielkim stopniu na ziemi polskiej przybyło mniej migrantów z sąsiedniego terenu, niż miało to miejsce we wcześniejszym miesiącu. Od lutego do czerwca przybywało do Polski ok. 600 000 Ukraińców miesięcznie. Nagły wzrost odnotowano w kwietniu 2022 roku, gdy doszło do eskalacji konfliktu zbrojnego na Ukrainie – z Ukrainy do Polski przyjechało ponad 1,7 mln uchodźców ukraińskich.



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Niewielki wzrost liczby migrantów można obserwować od lipca od października 2022 roku – ponad 700 000 Ukraińców miesięcznie. Średnia liczba uchodźców ukraińskich, którzy zdecydowali się na reemigrację wyniosła 757 833 Ukraińców. Należy podkreślić, iż liczba ta uwzględnia zarówno Ukraińców, którzy wjeżdżali do Polski, jak i wyjeżdżali na Ukrainę, dlatego też brakuje dokładnej liczby osób, które przybyły jednorazowo do Polski lub z niej wyjechały. Obecnie w Polsce przebywają niecałe 2 mln ukraińskich uchodźców.

Tabela 3. Rozmieszczenie migrantów z Ukrainy według Unii Metropolii Polskich od marca do maja 2022 roku

Lp.	Miasto	Marzec 2022	Kwiecień 2022	Maj 2022
1.	Białystok	36 592	45 115	31 280
2.	Bydgoszcz	43 446	49 026	32 730
3.	Gdańsk	157 787	184 407	146 813
4.	Katowice	96 462	93 926	62 280
5.	Kraków	177 565	196 464	180 931
6.	Lublin	68 396	71 654	51 425
7.	Łódź	85 675	96 769	66 552
8.	Poznań	84 612	106 204	99 247
9.	Rzeszów	104 784	124 729	116 809
10.	Szczecin	59 574	61 139	42 825
11.	Warszawa	266 895	326 459	352 111
12.	Wrocław	187 281	247 572	250 234

Źródło: Miejska Gościnnosc. Szacunek liczby Ukraińców w miastach UMP – marzec, kwiecień, maj 2022 r., Centrum Analizy i Badań Unii Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza, 2022, https://metropolie.pl/fileadmin/news/2022/07/Miejska_goscinnosc_aktualizacja.pdf, s. 17 (data dostępu: 07.11.2022).

Z badań przeprowadzonych przez Centrum Analizy i Badań Unii Metropolii Polskich (UMP) wynika (Tabela 3), iż w marcu 2022 roku, po rozpoczęciu konfliktu zbrojnego na Ukrainie, najwięcej Ukraińców przybyło na tereny Warszawy oraz okolic – 266 895 osób. Na drugim miejscu uplasował się Wrocław. Kraków był trzecim miastem pod kątem wzrostu liczby populacji uchodźców z terenów ogarniętych wojną – 177 565 migrantów. Gdańsk stanowił czwarte miasto preferowane przez Ukraińców do osiedlenia się w nim – 157 787 osób. Do Katowic i okolic przybyło 96 462 Ukraińców. Także Łódź stała się miejscem docelowym uchodźców z terenów Ukrainy – 85 675 osób. Niewiele mniejszym zainteresowaniem cieszył się Poznań, w którym osiedliło się 84 612 migrantów. Do Szczecina przybyło 59 574 obywateli Ukrainy. Najmniej chętnie wybieranymi miastami według migrujących Ukraińców były Bydgoszcz (43 446) oraz Białystok (36 592 osób).

W kwietniu 2022 roku, gdy konflikt ukraińsko-rosyjski się nasilił, liczba Ukraińców wjeżdżających do Polski wzrosła ogólnie o 626 000 w porównaniu do marca 2022 roku.



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Oznacza to, że praktycznie we wszystkich miastach należących do UMP odnotowano wzrost. Katowice stanowią wyjątek, gdyż jako jedyne uzyskały ujemny przyrost liczby uchodźców z terenów ogarniętych wojną. Również ten trend utrzymał się w maju 2022 roku i ponownie populacja ukraińskich uchodźców znacznie zmniejszyła się z 93 926 do 62 280 osób. Największa liczba obywateli Ukrainy zdecydowała się na osiedlenie się na terenie Warszawy – 326 459 Ukraińców. Jednakże największy przyrost ogółu odnotowano we Wrocławiu – liczba obywateli Ukrainy wzrosła o ponad 60 000, co sprawiło, że Wrocław był drugim najchętniej wybieranym miastem – 247 572 ogółu uchodźców ukraińskich. Maj 2022 roku to miesiąc, w którym we wszystkich 12 miastach UMP dostrzeżono odpływ ukraińskich mieszkańców. Centrum Analizy i Badań Unii Metropolii Polskich odnotowało, że miasta te opuściło ponad 235 000 przyjezdnych osób z ukraińskich terenów. Najmniejszym zainteresowaniem w maju 2022 roku cieszyły się m.in. Białystok – 31 280 Ukraińców, Bydgoszcz – 32 730 oraz Szczecin – 42 825. Gdańsk jako czwarte z 12 miast UMP było najczęściej preferowane przez Ukraińców do osiedlenia się na stałe lub tymczasowo – 146 813 obywateli Ukrainy. Takie miasta jak Warszawa, gdzie odnotowano 8-procentowy przyrost populacji Ukraińców, oraz Wrocław – 1% wzrostu liczby – ponownie odnotowały wzrost populacji ukraińskich uchodźców. Jak wynika z badań przeprowadzonych przez platformę migracyjną EWL, ponad 70% uchodźców zadeklarowało, iż chcą oni zamieszkać w miastach powyżej 200 000 mieszkańców. Zatem uchodźcy preferują duże miasta jako miejsce zamieszkania (Zymnin, 2022).

Tabela 4. Liczba obywateli Ukrainy zatrudnionych w poszczególnych regionach z uwzględnieniem stopy bezrobocia w czerwcu, lipcu i sierpniu 2022 roku

Lp.	Woje-wództwo	Populacja	Obszar (km ²)	Czerwiec 2022		Lipiec 2022		Sierpień 2022	
				Liczba zatrudnionych	Stopa bez-robocia	Liczba zatrudnionych	Stopa bez-robocia	Liczba zatrudnionych	Stopa bez-robocia
1.	Mazowieckie	5 403 412	35 558	57 100	4,4%	74 200	4,3%	82 800	4,3%
2.	Śląskie	4 533 565	12 333	21 300	4,0%	27 900	3,9%	30 700	3,8%
3.	Wielko-polskie	3 493 969	29 826	24 200	2,8%	31 400	2,8%	34 500	2,8%
4.	Dolnośląskie	2 901 225	19 947	26 500	4,5%	35 600	4,5%	39 500	4,5%
5.	Małopolskie	3 400 577	15 183	14 700	4,5%	19 000	4,5%	21 000	4,5%
6.	Łódzkie	2 466 322	18 219	24 400	5,8%	33 100	5,8%	36 400	5,7%
7.	Pomorskie	2 333 523	18 321	18 600	4,5%	25 900	4,4%	28 600	4,4%
8.	Podkarpackie	2 129 015	17 846	2 900	8,9%	3 800	8,8%	4 300	8,8%
9.	Lubelskie	2 117 619	13 988	6 400	8,1%	9 600	8,0%	11 100	7,9%
10.	Kujawsko-po-morskie	2 077 775	17 972	10 100	7,3%	12 800	7,2%	14 000	7,2%
11.	Zachodniopo-morskie	1 701 030	22 897	11 800	6,6%	16 200	6,5%	18 300	6,5%

12.	Warmińsko-mazurskie	1 428 983	24 173	7 900	8,1%	10 300	8,0%	11 300	8,1%
13.	Świętokrzyskie	1 241 564	11 711	2 200	7,7%	2 900	7,7%	3 200	7,7%
14.	Podlaskie	1 181 533	20 187	4 500	7,3%	5 900	7,2%	6 900	7,2%
15.	Lubuskie	1 014 548	13 988	6 400	4,4%	9 700	4,3%	10 900	4,3%
16.	Opolskie	986 506	9 412	11 800	6,0%	16 700	5,9%	18 400	6,0%
	Ogólnie			250 800		335 000		371 900	

Źródło: statystyka w oparciu danych opublikowanych przez Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, https://twitter.com/MRiPS_GOV_PL (data dostępu: 07.11.2022).

Tabela 4 zawiera informacje dotyczące populacji województwa wraz z obszarem oraz wskazuje ilu ukraińskich uchodźców uzyskało legalne zatrudnienie od czerwca do sierpnia 2022 roku. Z danych przedstawionych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (MRiPS) wynika, że od marca do sierpnia 2022 roku w Polsce zostało zatrudnionych 372 000 obywateli Ukrainy. Marlena Małąg (minister rodziny i polityki społecznej) podkreśla, że w sierpniu 2022 roku zaledwie 17 000 Ukraińców uzyskało status bezrobotnych (MRiPS, 2022). Z informacji zawartych na stronie MRiPS wynika, że już w kwietniu 2022 roku można było dostrzec, iż przybyli uchodźcy z ziem ukraińskich będą odpowiedzialni za wypełnienie luk na polskim rynku pracy (MRiPS, 2022). Marlena Małąg podkreśla, że Ukraińcy dzięki legalnemu zatrudnieniu będą wzmacniać polską gospodarkę (MRiPS, 2022).

Statystyki dotyczące migracji z Ukrainy do Polski w przypadku realizacji badań nad alokacją Ukraińców na polskim rynku pracy mogą okazać się niewystarczające. Warto zwrócić szczególną uwagę na cechy społeczno-demograficzne migrantów, zatem profil migranta. Z badań przeprowadzonych przez NBP wynika, że uchodźcy, którzy przybyli do Polski pochodzą ze wszystkich regionów Ukrainy, jednakże najczęściej zamieszkiwali oni obszary, na których toczą się walki – głównie Kijów i okolice. Dodatkowo do Polski przyjeżdżają szczególnie ci, którzy zamieszkiwali tereny dobrze skomunikowane z Polską (MRiPS, 2022).

Tabela 5. Wiek migrantów przybyłych z Ukrainy po 24 lutego 2022 roku (osoby powyżej 18. roku życia)

Wiek migrantów	< 29	30-44	45-59	60 +
% badanych	25%	41%	19%	15%

Źródło: Sytuacja życiowa i ekonomiczna uchodźców z Ukrainy w Polsce. Raport z badania ankietowego zrealizowanego przez OO NBP, Narodowy Banki Polski, <https://www.nbp.pl/publikacje/migracyjne/sytuacja-uchodzcow-z-Ukrainy-w-Polsce.pdf>, s. 4 (data dostępu: 07.11.2022).



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Do Polski przyjechały głównie kobiety, ok. 90% uchodźców. Ponad 80% migrantek przybyło wraz dziećmi. Z kolei 24% kobiet poniżej 29. oraz powyżej 60. roku życia przyjechały do Polski w pojedynkę. Osoby powyżej 60. roku życia częściej podróżowały z mężami niż osoby młodsze (NBP, 2022). Zgodnie z informacjami podanymi w maju 2022 roku przez M. Małąg do maja 2022 roku numer PESEL uzyskało ok. 1,1 mln Ukraińców, z czego połowę stanowiły dzieci (MRiPS, 2022). Platforma migracyjna EWL oraz Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego wskazały, że największą grupę uchodźców stanowiły osoby w wieku 36-45 lat (34% ogółu przybyłych), następnie mieszczące się w przedziale wiekowym 26-35 lat (26%), a niewiele mniej powyżej 45. roku życia (23%). Najmniejszą grupą były osoby młode, w wieku 18-25 – 17% (Bydgoszcz TVP3, 2022). Wśród respondentów 37% zdecydowało się na podróż bez potomków. Tyle samo zapytanych przyjechało tylko z jednym dzieckiem, a 18% badanych zadeklarowało podróż z 2 dziećmi. Zaledwie 8% ankietowanych to osoby, które wyemigrowały wraz z 3 lub większą liczbą potomstwa (Bydgoszcz TVP3, 2022).

Tabela 6. Wykształcenie migrantów z Ukrainy

Wykształcenie	Podstawowe/zasadnicze wykształcenie	Średnie wykształcenie/matura	Wyższe wykształcenie
% badanych	15%	35%	50%

Źródło: Sytuacja życiowa i ekonomiczna uchodźców z Ukrainy w Polsce. Raport z badania ankietowego zrealizowanego przez OO NBP, Narodowy Banki Polski, <https://www.nbp.pl/publikacje/migracyjne/sytuacja-uchodzcow-z-Ukrainy-w-Polsce.pdf> (data dostępu: 07.11.2022).

Z raportu NBP wynika, że ponad 50% to uchodźcy, którzy uzyskali wyższy poziom wykształcenia (Tabela 6). Najmniej osób przybyłych posiada podstawowe lub zawodowe wykształcenie – 15% respondentów (NBP, 2022).

Tabela 7. Zakres doświadczenia migracyjnego uchodźców z Ukrainy w Polsce

Doświadczenie migracyjne migrantów	% badanych uchodźców
Były doświadczenia z pobytem i pracą w Polsce	14%
W rodzinie była osoba pracująca w Polsce	28%
Znajomi pracowali w Polsce	12%
Nie miałam/-em żadnych doświadczeń	53%

Źródło: Sytuacja życiowa i ekonomiczna uchodźców z Ukrainy w Polsce. Raport z badania ankietowego zrealizowanego przez OO NBP, Narodowy Banki Polski, <https://www.nbp.pl/publikacje/migracyjne/sytuacja-uchodzcow-z-Ukrainy-w-Polsce.pdf> (data dostępu: 07.11.2022).

Ponad połowa badanych respondentów nie miała doświadczenia z pobytem w Polsce – 53% badanych. Zaledwie 14% osób zadeklarowało, że wcześniej wyjeżdżali do Polski w



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



celach zarobkowych, a 28% zapytanych przyznało, że osoba z rodziny pracowała w Polsce przed wybuchem wojny. Z kolei znajomi 12% ukraińskich uchodźców znaleźli zatrudnienie w Polsce we wcześniejszych latach (Tabela 7) (NBP, 2022).

Tabela 8. Znajomość języka polskiego wśród ukraińskich uchodźców

Stopień znajomości języka polskiego	Nie znam języka polskiego	Trochę rozumiem język polski	Dobrze znam język polski
% badanych	46%	49%	5%

Źródło: Sytuacja życiowa i ekonomiczna uchodźców z Ukrainy w Polsce. Raport z badania ankietowego zrealizowanego przez OO NBP, Narodowy Banki Polski, <https://www.nbp.pl/publikacje/migracyjne/sytuacja-uchodzcow-z-Ukrainy-w-Polsce.pdf> (data dostępu: 07.11.2022).

Dobrą znajomość języka polskiego deklaruje zaledwie 5% badanych. Najczęściej znają język polski te osoby, które uprzednio miały doświadczenie z migracją do Polski lub osoby młodsze. Na poziom znajomości języka polskiego wpływa miejsce zamieszkania Ukraińców – osoby mieszkające bliżej granicy polsko-ukraińskiej częściej znają język polski niż mieszkańcy wschodnich krańców Ukrainy. Wśród badanych przeważają osoby, które trochę rozumieją język polski (49% zapytanych) lub nie znają go wcale (46%) (Tabela 8) (NBP, 2022).

Tabela 9. Liczba studentów z Ukrainy zarejestrowanych po 24 lutego 2022 roku

Organ nadzorujący	Łączna liczba studentów z Ukrainy zarejestrowanych	Liczba studentów z Ukrainy zarejestrowanych po raz pierwszy	W tym na studiach stacjonarnych, dla których językiem kształcenia jest polski
Minister Edukacji i Nauki (poprzednio MNiSW)	11 753	10 272	8 362
Minister Infrastruktury (poprzednio MiB)	14	–	–
Minister Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu (poprzednio MKiDN)	108	89	84
Minister Obrony Narodowej	25	22	20
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	5	5	5
Minister Zdrowia	72	63	56



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE

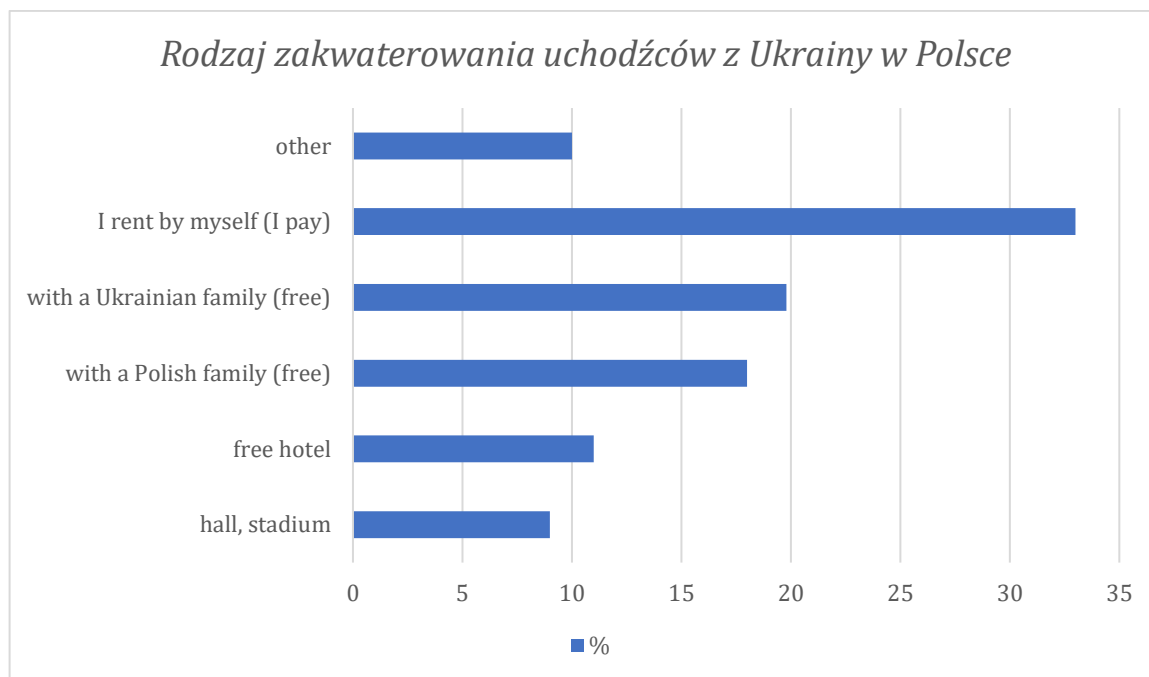


Źródło: Portal Danych – Dane otwarte, Liczba studentów z obywatelstwem ukraińskim - stan na 31.10.2022, https://dane.gov.pl/pl/dataset/2704,studenci-obywatele-ukrainy/resource/42534/table?page=1&per_page=20&q=&sort= (data dostępu: 07.11.2022).

Portal Otwarte Dane 31 października 2022 roku opublikował raport zawierający dane dotyczące liczby zarejestrowanych obywateli ukraińskich, którzy zdecydowali się na podjęcie nauki na wyższych uczelniach w całej Polsce (Tabela 9). Wynika z niego, że łączna liczba studentów z Ukrainy zarejestrowanych po 24 lutego 2022 roku wyniosła 11 753, z czego 10 272 to osoby, które rejestrowały się po raz pierwszy na studia w Polsce. Zdecydowana większość (70%) z ogółu zarejestrowanych zadeklarowała, że językiem kształcenia będzie język polski.

4. Potrzeby i oczekiwania uchodźców wobec kraju zamieszkania w badaniach i statystyce urzędowej

Uchodźcy bezpośrednio po przyjeździe do Polski otrzymali pomoc przede wszystkim w zakresie zakwaterowania, ale także wyżywienia, transportu, podstawowej opieki zdrowotnej, komunikacji (darmowe karty sim od operatorów sieci działających w Polsce) oraz podstawowych informacji potrzebnych podczas pobytu w naszym kraju.

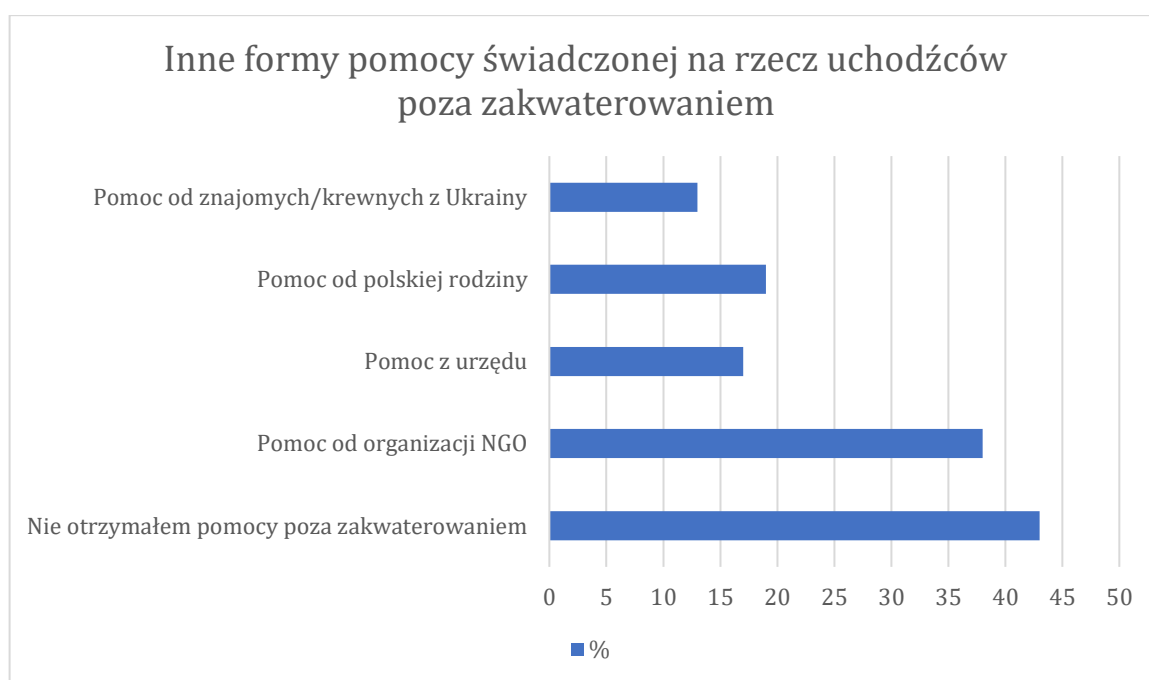


Wykres 1. Rodzaj zakwaterowania uchodźców z Ukrainy w Polsce (Źródło: na podstawie badań NBP, 2022)

Wyniki ankiety przeprowadzonej na zlecenie NBP (NBP, 2022) pokazują, że sposób zakwaterowania imigrantów (Wykres 1) był zróżnicowany i pomimo bardzo krótkiego czasu zorganizowany w taki sposób, że relatywnie niewiele osób przybywających do Polski zmuszonych było do korzystania ze specjalnie zaadaptowanych na te potrzeby miejsc zbiorowego zakwaterowania (stadiony, hale). Uchodźców korzystających ze zbiorowych noclegów było tylko ok. 9%. Częściej wskazywanymi formami darmowej pomocy w zakwaterowaniu były opłacone przez państwo lub samorządy miejsca w hotelach, hostelach czy schroniskach (11%) oraz zamieszkiwanie z rodzinami w Polsce (18%). Około 20% uchodźców z Ukrainy przyjęli także pod swoje dachy mieszkający w Polsce obywatele Ukrainy. Już przed wojną na terytorium Polski przebywało bowiem około 1,5 mln imigrantów zarobkowych z tego kraju. Na uwagę zasługuje natomiast fakt, że 33% badanych uchodźców nie potrzebowała pomocy w zakwaterowaniu, bo sama płaciła za wynajem. Natomiast ok. 10% uchodźców wskazywało na inny, niewymieniony w ankiecie sposób zakwaterowania.

Poza pomocą w zakwaterowaniu istotne okazały się także inne rodzaje pomocy. Pomoc rzeczowa oraz przekazy pieniężne to dwie najpopularniejsze formy wsparcia uchodźców bezpośrednio po wybuchu wojny. Zarówno Polacy, jak i organizacje NGO angażowali się w zakup potrzebnych artykułów oraz zbiórki pieniężne na rzecz uchodźców. Mniej popularnymi formami były: samodzielna pomoc uchodźcom w zorganizowaniu życia w Polsce, np. w sprawach urzędowych, poszukiwaniu pracy, mieszkania, opiece nad dziećmi, zakupach, czy pomoc w transporcie (por. PIE, 2022).

Najczęściej uchodźcy otrzymywali pomoc tego rodzaju od organizacji humanitarnych (38%). Kolejno uchodźcy wymieniali pomoc udzieloną im przez polskie rodziny (19%), oraz przez urzędy (17%) Stosunkowo rzadziej wskazywana była natomiast pomoc tego rodzaju świadczona przez innych obywateli Ukrainy mieszkających już w Polsce (13%), co może wynikać z trudnej sytuacji w jakiej znalazła się cała diaspora imigrantów z Ukrainy po wybuchu wojny. Około 43% respondentów nie korzystało z innych rodzajów pomocy poza zakwaterowaniem (Wykres 2).

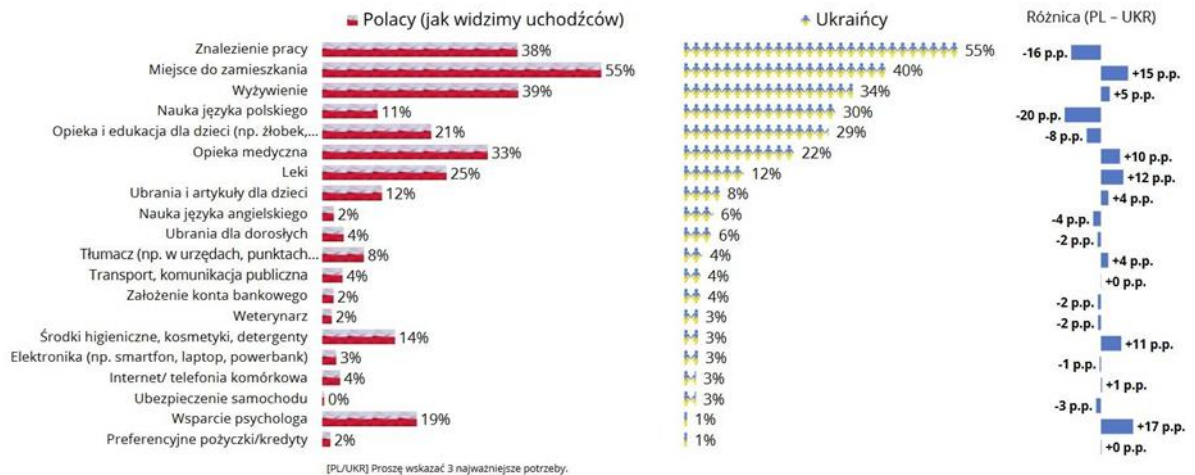


Wykres 2. Inne niż zakwaterowanie formy pomocy udzielanej uchodźcom (Źródło: na podstawie badań NBP, 2022)

Jak wskazywałam powyżej uchodźcy przybywający do Polski zaraz po wybuchu wojny mieli bardzo skonkretyzowane potrzeby wynikające głównie z przymusu szybkiej ucieczki z miejsca zamieszkania. Rysowały się tutaj (Grafika 1) cztery obszary wysuwające się jednoznacznie na pierwszy plan: miejsce do zamieszkania – 55% wskazań, wyżywienie – 39%, znalezienie pracy – 38% oraz opieka medyczna – 33% wskazań. Co należy podkreślić wśród różnych sposobów niesienia pomocy na tym etapie

wojny wsparcie psychologa było ważniejszą potrzebą dla uchodźców – 19%, aniżeli np. środki higieny osobistej -14%, ubrania i artykuły dla dzieci – 12% czy nauka języka polskiego – 11%. Wynikało to z traumy jaką przeżyli uchodźcy opuszczający pośpiesznie swoje domy w Ukrainie (PIE, 2022).

NAJWAŻNIEJSZE Potrzeby uchodźców



Grafika 1. Najważniejsze potrzeby uchodźców z Ukrainy po wybuchu wojny (Źródło: na podstawie badań WiseRabbit)

Jak wynika z badań NBP (NBP, 2022), aż dwie trzecie ankietowanych uchodźców - 64% zakłada, że ich pobyt w Polsce nie będzie trwał dłużej niż rok. Przy czym 59% planuje powrót na Ukrainę, a 5% chce wyjechać z Polski dalej na Zachód. Osób zdecydowanych pozostać w Polsce na stałe jest 16%. Kolejne 20% rozważa dłuższy pobyt w Polsce, ale nie planuje zostać tu na stałe (Wykres 3).

Plany uchodźców dotyczące długości pobytu w Polsce



Wykres 3. Plany uchodźców dotyczące długości pobytu w Polsce (Źródło: na podstawie badań NBP, 2022)

W odniesieniu do uzyskanych wyników ważny wydaje się dość wysoki odsetek osób, które chcą zostać w Polsce na dłużej lub na stałe, dlatego w tej chwili jedną z najpilniejszych potrzeb jest zapewnienie uchodźcom z Ukrainy dostępu do mieszkań na wynajem, gdyż wyczerpały się już możliwości lokowania u polskich lub ukraińskich rodzin, a ponadto rząd polski planuje przyjęcie w listopadzie projektu nowelizacji ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, oraz zapowiada, że od stycznia uchodźcy z Ukrainy przebywający w miejscach zbiorowego zakwaterowania, będą musieli pokrywać najpierw połowę, a potem trzy czwarte kosztów utrzymania. Poza tym wciąż potrzebne są produkty pierwszej potrzeby (żywność, środki, czystości, ubrania, AGD). Wielu ludzi nie może sobie na nie pozwolić, bo po prostu nie mają środków na utrzymanie z uwagi na przedłużającą się wojnę. W tym obszarze nadal pomaga bardzo wiele organizacji typu NGO oraz wielu Polaków, którzy nadal dostarczają je do licznych punktów zbiórek.

Jak wiemy skala, potrzeby i oczekiwania uchodźców zmieniają się wraz z rozwojem kryzysu uchodźczego i przewidywaniami związanymi z zakończeniem konfliktu. Na początku wojny dominowały potrzeby pierwszego rządu i tutaj wystarczała pomoc spontaniczna – oddolne inicjatywy ludności, masowy i błyskawiczny wysiłek społeczny o bezprecedensowym charakterze przy wsparciu tych procesów przez organy samorządu terytorialnego i władz centralnych. Na kolejnym etapie – adaptacyjnym – rośnie rola państwa, a rola społeczeństwa obywatelskiego maleje. To właśnie w tej fazie kryzysu pomoc uchodźcom zaczyna odbywać się w ramach instytucji systemu państwa opiekuńczego – mają zapewniony dostęp do usług i świadczeń na identycznych zasadach,



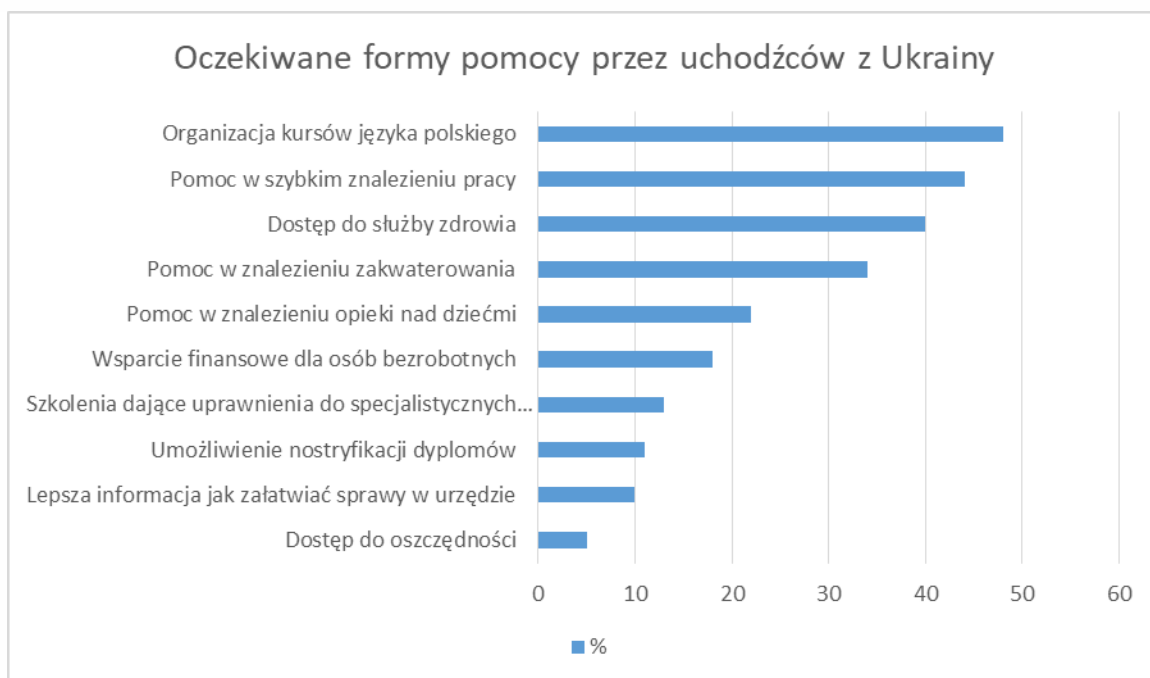
THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



co obywatele Polski. Ostatni etap – integracja – wymaga koordynacji wielu różnych podmiotów, których celem będzie zapewnienie spójności społecznej, zagospodarowanie nowych zasobów i niwelowanie napięć społecznych między nową imigracją a polskim społeczeństwem. Stąd prowadzone są od jakiegoś czasu badania¹, które mają pomóc w zrozumieniu sytuacji uchodźców oraz identyfikacji ich potrzeb i oczekiwań. Ich celem jest optymalizacja udzielanego wsparcia, ale także pomoc w adaptacji do społeczeństwa przyjmującego.

Jak wynika z badania zrealizowanego przez NBP (NBP, 2022) po ponad pół roku pobytu w Polsce priorytety uchodźców z Ukrainy nieznacznie się zmieniły. Obecnie do działań pomocowych, które ułatwiłyby im dalszy pobyt w Polsce, uchodźcy zaliczyli przede wszystkim: organizację kursów języka polskiego – 48% wskazań, pomoc w szybkim znalezieniu pracy – 44%, pomoc w dostępie do służby zdrowia – 40% oraz pomoc w znalezieniu zakwaterowania – 34% wskazań (Wykres 4). Jak więc widać hierarchia ich potrzeb uległa zmianie w obliczu przedłużającego się konfliktu w Ukrainie oraz mierzenia się z rzeczywistością, ale także nowymi możliwościami związanymi z pobytem w Polsce. Kursy języka polskiego są postrzegane przez uchodźców jako dobry punkt wyjścia do znalezienia pracy, a w konsekwencji zakwaterowania, za które będą sami w stanie płacić. Świadczy to o chęci usamodzielnienia się, ale także planach pozostania w naszym kraju na dłużej.

¹ Na przykład: Badanie WiseRabbit realizowane z wykorzystaniem wywiadów internetowych (CAWI) i wywiadów bezpośrednich (CASI), z osobami, którym udało się już uzyskać pierwsze wsparcie po przekroczeniu granicy Polski, czy badanie Ukraine Refugee Pulse realizowane przez Deloitte z Social Progress Imperative i Play Verto.



Wykres 4. Jakie byłyby najważniejsze formy pomocy uchodźcom, ułatwiające im pobyt w Polsce (Źródło: na podstawie badań NBP, 2022)

Co naturalne, ta hierarchia potrzeb jest także zróżnicowana w zależności od wieku ankietowanych. Osoby powyżej 60 roku życia częściej niż pozostałe grupy wiekowe uznały za ważne i potrzebne działania pomocowe takie jak: dostęp do służby zdrowia, lepszą informację jak załatwić sprawy w urzędzie oraz wsparcie finansowe. Rządziej oczekiwały pomocy w nauce języka polskiego, co może świadczyć o tym, że w mniejszym zakresie wiążą swoją przyszłość z Polską i znalezieniem tutaj pracy. Z kolei najmłodsza grupa wiekowa wskazywała częściej na umożliwienie nauki języka polskiego, pomoc w nostryfikacji dyplomów oraz w organizacji szkoleń uprawniających do wykonywania specjalistycznych zawodów w Polsce, czyli działania, które wskazywałyby na szukanie sposobu na znalezienie swojego miejsca w Polsce (NBP, 2022).



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



5. Strategie adaptacji uchodźców z Ukrainy w polskim społeczeństwie

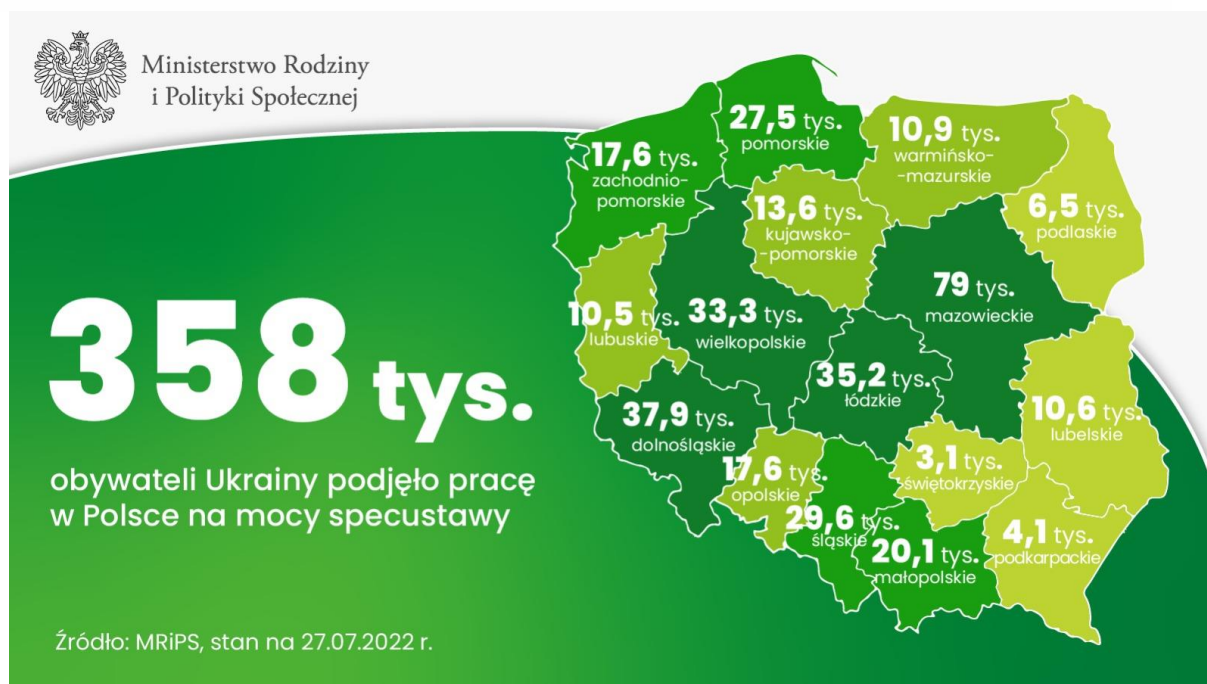
Imigranci rozmaicie odnajdują się w społeczeństwie przyjmującym, dlatego do opisu ich stopnia „wchodzenia” w społeczność gospodarzy używa się różnych określeń i dotyczy to zarówno życia codziennego, jak i analiz naukowych. Mówi się o separacji lub marginalizacji imigrantów, ich adaptacji, integracji lub asymilacji do środowiska większościowego. W ramach tych strategii należy wyróżnić cztery wymiary tych procesów:

- 1) ekonomiczny związany z rynkiem pracy,
- 2) społeczno-polityczny związany z interakcjami społecznymi, z prawami i obywatelstwem oraz działalnością polityczną,
- 3) kulturowy związany z kompetencjami językowymi i kulturowymi, a także,
- 4) wymiar tożsamościowy związany z poczuciem wspólnoty i identyfikacją narodową.

Poniżej zostaną omówione wszystkie z nich.

5.1 Wymiar ekonomiczny

Z danych urzędowych oraz realizowanych badań relatywnie najwięcej wiadomo o aktywności uchodźców na rynku pracy. Po pół roku konfliktu zbrojnego w Ukrainie w Polsce przebywa ponad 1 mln 300 tys. uchodźców wojennych z tego kraju. Jak podało Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej dn. 24.08.2022 na 600 tys. uchodźców w wieku produkcyjnym zapisanych w polskiej bazie PESEL, ponad 400 tys. podjęło legalnie pracę w Polsce - głównie kobiety (Gov.pl, 2022). Według danych spływających do ZUS - zawierane są umowy o pracę i umowy cywilnoprawne na obowiązujących w Polsce warunkach, za które odprowadzane są składki. W lipcu 2022 roku zarejestrowano ich 7458 tys. (Bankier.pl, 2022).



Grafika 2. Liczba obywateli Ukrainy zatrudnionych w Polsce w podziale na województwa, stan na 27 lipca 2022 r. (źródło: MRiPS)

Jak wynika z danych urzędowych (Grafika 2) najczęściej miejsc pracy dla uchodźców znalazło się na Mazowszu, Dolnym Śląsku, w województwie łódzkim i wielkopolskim. Najmniej - na wschodzie kraju w województwach bezpośrednio sąsiadujących z Ukrainą. Zdecydowanie najczęściej Ukraińców znalazło zatrudnienie w województwie mazowieckim. Jak wynika z danych MRiPS, do 27 lipca pracę podjęło tam 79 tys. uchodźców. Na drugim miejscu jest Dolny Śląsk (37,9 tys.), a na trzecim województwo łódzkie (35,2 tys.). Z kolei w województwie Wielkopolskim pracuje już 33,3 tys. ukraińskich uchodźców. Najmniej zatrudnionych uchodźców z Ukrainy jest zarejestrowanych w województwie podkarpackim: 4,1 tys., podlaskim: 6,5 tys. i lubelskim 10,6 tys. osób. Jak można zauważyć uchodźcy znaleźli pracę w rejonach, w których jest najniższe bezrobocie oraz duża chłonność i elastyczność rynku pracy. Obywatele Ukrainy mogą szukać pracy m.in. poprzez portal pracawpolsce.gov.pl. Serwis ten jest dostępny w trzech wersjach językowych: ukraińskiej, polskiej i angielskiej. A także na dostępnej w ich języku Centralnej Bazie Ofert Pracy, portalu Zielona linia i dzwoniąc na infolinię 19524. Obywatele Ukrainy mogą także zarejestrować się w powiatowych urzędach pracy, dzięki czemu mogą korzystać z usług i instrumentów rynku pracy, m.in.: pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego, czy szkoleń, również w zakresie języka polskiego (MRiPS, 2022).

Z kolei, według raportu z badania pt. "Uchodźcy z Ukrainy - aktywizacja zawodowa w Polsce i Niemczech" (Korkus, Malicki, 2022) wynika, że od wybuchu wojny pracę w Polsce znalazło ponad 430 tys. osób, czyli około dwie trzecie uchodźców w wieku produkcyjnym.



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



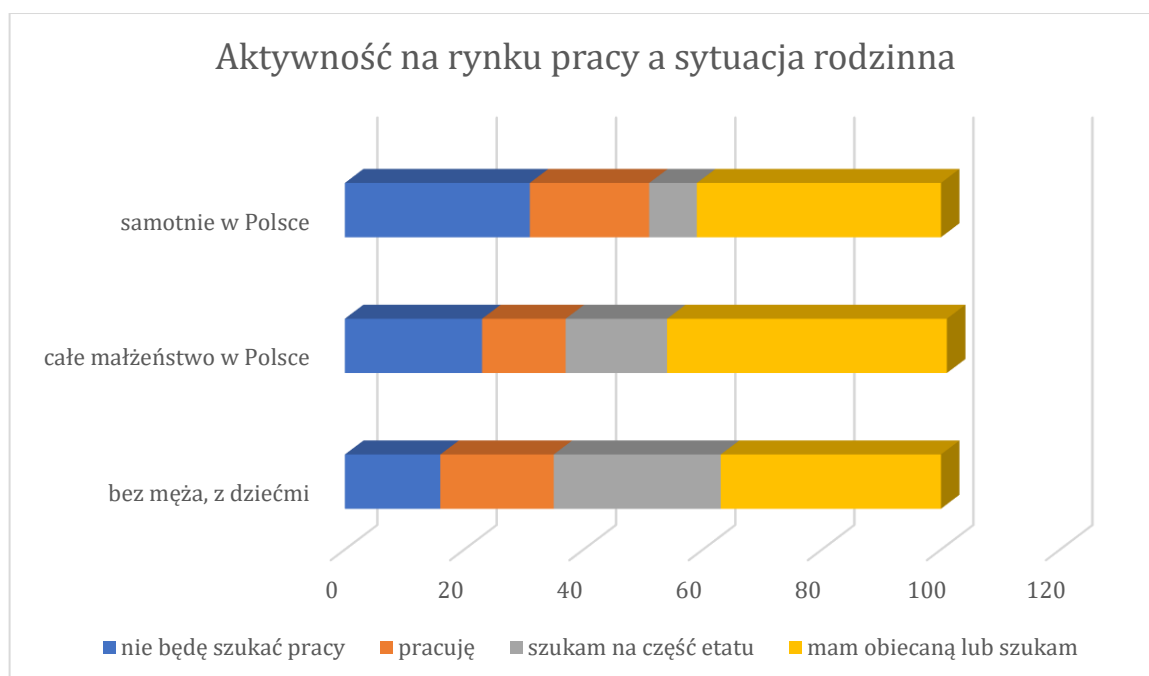
Średnia wieku Ukraińców pracujących w Polsce wynosi - 39 lat. To może świadczyć o dużym udziale osób ukształtowanych zawodowo, często posiadających wyższe wykształcenie, a także unikalne doświadczenie oraz kwalifikacje. Jak wskazuje dyrektorka Rozwoju Międzynarodowego EWL Group M. Sielewicz "To np. nauczyciele, pracownicy sektora edukacji, pracownicy IT, pracownicy biurowi, menadżerowie i kierownicy" (Korkus, Malicki, 2022). W lipcu 2022 roku MRiPS podało, iż ukraińscy migranci podjęli pracę m.in. w przetwórstwie przemysłowym, transporcie, gospodarce magazynowej czy gastronomii. Warto zwrócić uwagę, że są to stanowiska głównie związane z pracą fizyczną, w której nie jest konieczne posiadanie wykształcenia wyższego. A zatem większość z nich (ok. 90%) pracuje poniżej swojego poziomu wykształcenia, a zatem niewiele osób transgranicznie zachowało tę samą pozycję zawodową (MRiPS, 2022).

Potwierdzają to wyniki badania NBP (NBP, 2022), z których wynika, że uchodźcy z Ukrainy po 24.02.22 to głównie osoby bardzo dobrze wykształcone; 50% z nich ma wyższe wykształcenie, a tylko 15 % podstawowe lub zasadnicze zawodowe. Prawie jedna trzecia zna język angielski lub inny zachodni język, co znacznie zwiększa ich szanse na polskim rynku pracy. Większość uchodźców była aktywna zawodowo przed przyjazdem do Polski, najczęściej pracowali w administracji, handlu oraz edukacji, czyli w branżach, w których także w Polsce przeważają kobiety. Nierzadko są to też pracownicy służby zdrowia, informatyki, przemysłu czy gastronomii, czyli branż, w których pracownicy są poszukiwani w Polsce.

Kobiety stanowią 89% uchodźców w wieku produkcyjnym i odpowiednio 92% uchodźców zarejestrowanych w urzędach pracy (pod koniec maja 2022 minister pracy i opieki społecznej, Marlena Małąg, informowała, że pracę w Polsce od początku wojny podjęło już 180 tys. kobiet – uchodźczyń z Ukrainy) (Gov.pl, 2022). Dla porównania, wśród bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce w 2022 roku 55% to kobiety. Tym samym oferta aktywizacyjna kierowana do uchodźców przed wojną musi odpowiadać potrzebom kobiet i w szczególności uwzględniać fakt, że znaczna część z nich to matki.

Jednak głębsza analiza aktywności zawodowej w zależności od sytuacji rodzinnej w Polsce (Wykres 5) wskazuje, że przebywanie w Polsce bez męża i z dziećmi (relatywnie najczęściej deklarowany typ sytuacji rodzinnej) nie wiąże się wcale z niską aktywnością na rynku pracy. Wręcz przeciwnie, 19% kobiet w tej sytuacji już pracowało, a 37% miało obiecane prace lub szukało pracy na pełny etat, co było zbliżone do wskaźników dla wszystkich uchodźców. Cechą wyróżniającą tę grupę był natomiast fakt, że 28% poszukiwało pracy na część etatu ze względu na obowiązki rodzinne oraz wyjątkowo niski odsetek deklarowanego braku zainteresowania aktywnością na rynku pracy. Można zatem powiedzieć, że przyjeżdżające do Polski matki z dziećmi są bardzo zainteresowane znalezieniem źródła utrzymania niezależnego od pomocy z zewnątrz (por. NBP, 2022).

Natomiast relatywnie najczęściej brak zainteresowania poszukiwaniem pracy deklarowały osoby, które są w Polsce same (ponad 30%), co można wiązać z postrzeganiem przez nie pobytu w Polsce jako tymczasowego oraz z mniejszymi potrzebami życiowymi. Nawet jednak w przypadku tych osób ok. 20% już pracuje w Polsce, a kolejne prawie 50% będzie poszukiwać pracy w Polsce. Ciekawą kategorię stanowią osoby, które po wybuchy wojny połączyły rodziny w Polsce. Przyjeżdżające z Ukrainy kobiety z taką sytuacją rodzinną stosunkowo rzadziej pracowały (14%), ale jednocześnie wyraźnie częściej deklarowały poszukiwanie pracy. Może to wynikać z bezpiecznej obecnej sytuacji dochodowej, ale jednocześnie konieczności zapewnienia w przyszłości alternatywnych dochodów, co skłania do nieco dłuższego poszukiwania lepiej dopasowanych ofert pracy (NBP, 2022).



Wykres 5. Aktywność na polskim rynku pracy i sytuacja rodzinna (Źródło: na podstawie badań NBP, 2022)

Inną strategią radzenia sobie na rynku pracy jest zakładanie własnych firm przez osoby przybywające z Ukrainy. Jak wynika z danych urzędowych liczba obywateli Ukrainy rejestrujących swoją działalność gospodarczą stale się zwiększa; część osób ponownie otwiera zawieszoną działalność, a część prowadzi spółkę, co trochę utrudnia możliwość oszacowania konkretnej ich liczby, ponieważ takie osoby nie zgłaszają się do ubezpieczenia z tytułu prowadzenia działalności tylko z tytułu pracy. Jednak jak przyznają sami uchodźcy tego typu działaniom również towarzyszą problemy dotyczące najczęściej: przedłużonego terminu oczekiwania na decyzje, problemów komunikacyjnych powstających pomiędzy osobą wnioskującą a osobą decydującą, problemów językowych oraz problemu jednolitego traktowania prawa.



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE

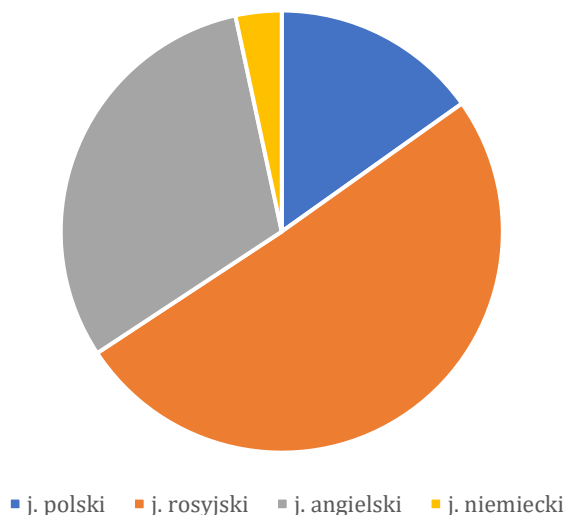


5.2 Wymiar społeczno-polityczny

Wymiar społeczno-polityczny związany jest z relacjami społecznymi oraz miejscem imigranta w państwie. Opisuje funkcjonowanie imigranta w nowym otoczeniu społecznym oraz sposób korzystania przez niego z imigranckich sieci społecznych. Wymiar społeczny związany jest z wchodzeniem przez imigranta do grup wtórnych i pierwotnych społeczeństwa gospodarzy i przyjmowaniem przez niego występujących w tym społeczeństwie ról społecznych. Wymiar polityczny dotyczy korzystania przez imigranta z praw politycznych – w tym obywatelstwa – i jego aktywności politycznej – starań, by stać się nie tylko przedmiotem, ale przede wszystkim podmiotem politycznym.

W przypadku wymiaru społecznego kluczowa okazuje się kwestia znajomości języka (Wykres 6). Znajomość języka polskiego znacząco ułatwia wejście na polski rynek pracy, a w niektórych zawodach słowna lub pisemna komunikacja w języku polskim jest wręcz niezbędna np. do załatwienia spraw urzędowych. Niestety blisko 75% uchodźców, którzy przybyli do Polski z Ukrainy nie zna języka polskiego, co stanowi niezwykle istotną barierę w ich aktywizacji zawodowej i wymaga wprowadzenia systemowej nauki tego języka na masową skalę. Warto podkreślić, że aż 90% uchodźców zna język rosyjski, a 55% język angielski, co znacząco zwiększa ich atrakcyjność na polskim rynku pracy. Co istotne, w niektórych branżach komunikacja w języku angielskim jest w zupełności wystarczająca, umożliwiając znalezienie zatrudnienia osobom nie mówiącym po polsku. Niemniej jednak, brak znajomości języka polskiego to według pracodawców największa przeszkoda utrudniającą uchodźcom z Ukrainy znalezienie pracy w Polsce. Takiego zdania jest 63% przedsiębiorstw ankietowanych przez Deloitte i tygodnik „POLITYKA” (Deloitte, 2022).

Odsetek uchodźców z komunikatywną znajomością języka polskiego



Wykres 6. Odsetek uchodźców z komunikatywną znajomością języka polskiego (Źródło: na podstawie Deloitte, 2022)

Lepszą znajomość języka polskiego deklarują osoby młodsze oraz uchodźcy, którzy mieli już wcześniejsze doświadczenia z Polską. Mimo że z pozoru język polski i ukraiński są do siebie bardzo podobne, nie gwarantuje to jednak pełnego wzajemnego zrozumienia. I o ile drobne przygotowanie i osłuchanie się wystarczy do codziennego funkcjonowania na najbardziej podstawowym poziomie, o tyle problemy zaczynają się, kiedy konieczna jest na przykład wizyta w urzędzie albo w przypadku kontaktów ze służbą zdrowia. Braki językowe stanowią także istotną barierę w dostępie do kultury i znacząco utrudniają wzajemne poznawanie się Polaków i Ukraińców, a w konsekwencji mogą prowadzić do powstawania nieporozumień i utrwalania stereotypów, co może utrudniać integrację z lokalną społecznością. Ma to także ogromne znaczenie zarówno dla państwa polskiego, jak i dla polskiego społeczeństwa, ponieważ jest to dla Polski zupełnie nowa sytuacja. We współczesnej historii kraju nie mieliśmy bowiem nigdy do czynienia z tak dużą liczbą obcokrajowców w nim rezydujących (choćby tymczasowo), którzy nie znają języka polskiego. Tym samym wielu Polaków (zarówno na szczeblu formalnym, jak i nieformalnym) po raz pierwszy doświadczą we własnym kraju bariery językowej, co może doprowadzić do trudności we wspólnym funkcjonowaniu obu narodowości obok siebie.

Stąd integracja społeczna poprzez naukę języka polskiego odbywa się w polskich szkołach i na polskich uczelniach. Jak podkreślił wiceminister edukacji i nauki Dariusz Piontkowski w polskich szkołach jest zarejestrowanych 175 tysięcy uczniów z Ukrainy. Ukraińscy uczniowie są na każdym szczeblu edukacji - w przedszkolach, szkołach



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



podstawowych i szkołach średnich (Gov.pl, 2022). Natomiast w szkolnictwie wyższym zarejestrowano ponad 11 tys. studentów z Ukrainy (Gov.pl, 2022).

Dodatkowo po wybuchu wojny w Ukrainie polski rząd przyjął specjalną ustawę o pomocy dla uchodźców z Ukrainy (tzw. Specustawa), która wprowadza szereg uprawnień przysługujących osobom przybyłym do Polski z Ukrainy po 24.02.2022 i zrównujących ich z polskimi obywatelami. W wymiarze legalności pobytu jest to: możliwość uzyskania numeru PESEL², dzięki któremu mogą korzystać z niektórych świadczeń, czy zarejestrować firmę; możliwość otrzymania profilu zaufanego, umożliwiającego załatwianie spraw urzędowych przez Internet; czy też możliwość złożenia wniosku o legalny pobyt w Polsce. W wymiarze wsparcia finansowego uchodźcom przysługuje: jednorazowe świadczenie pieniężne w wysokości 300 zł na osobę, przeznaczone na utrzymanie, w szczególności na pokrycie wydatków na żywność, odzież, obuwie, środki higieny osobistej oraz koszty zakwaterowania; dostęp do świadczeń rodzinnych, w tym zasiłku i dodatków rodzinnych, specjalnych świadczeń opiekuńczych, jednorazowego zasiłku z tytułu urodzenia dziecka, zasiłku rodzicielskiego i świadczenia edukacyjnego; oraz zasiłek rodzinny, m.in. 500+. Natomiast w wymiarze prawa do wykonywania pracy w Polsce; możliwość rejestracji jako osoba bezrobotna lub poszukująca pracy; możliwość podjęcia i prowadzenia własnej działalności gospodarczej; możliwość pracy w zawodach regulowanych, takich jak lekarz, stomatolog, pielęgniarka, położna czy asystent nauczyciela; a także kurs języka polskiego, umożliwiający eliminację barier wejścia na polski rynek pracy.

5.3 Wymiar kulturowy

Wymiar kulturowy związany z akulturacją, czyli oddziaływaniem na jednostkę obcej kultury, w wyniku czego przyswaja ona częściowo lub całkowicie wzory kultury gospodarzy, przyjmuje ich kody symboliczne, praktyki obyczajowe oraz styl życia. Do analizy wymiaru kulturowego można zastosować kategorię habitusu Pierre'a Bourdieu (2005). Habitus, czyli zespół predyspozycji jednostki do działań, zachowań i aspiracji, rozumiany jest jako rodzaj zmysłu praktycznego, który przez nieuświadomiane odwoływanie się do dyspozycji tworzy predyspozycje i decyduje o zdolności odnalezienia się w nowym środowisku. Na tę zdolność odnalezienia się oddziałuje kilka pól społecznych, w przypadku imigracyjnym są to siły pola społeczeństwa wysyłającego,

² Jak podaje Urząd ds. Cudzoziemców na dzień 17.08.2022 - 1,3 mln obywateli Ukrainy i członków ich rodzin otrzymało numery PESEL na podstawie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Gov.pl, 2022), natomiast według danych MSWiA - kobiety i dzieci stanowią 92,4 procent uchodźców z Ukrainy, którzy otrzymali numery PESEL (Gov.pl, 2022).



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



społeczeństwa przyjmującego i samej społeczności imigranckiej. Wszystkie trzy pola interferują ze sobą, modyfikując habitus jednostki.

Kulturowo oba narody nie są od siebie bardzo oddalone, posiadamy wspólną, aczkolwiek momentami trudną historię, jednak wiele barier tworzą funkcjonujące w obu narodach stereotypy np. Ukrainka banderowca, czy pijaka. Innym aspektem trudności integracyjnych na poziomie kulturowym jest fakt, iż Polacy i Ukraińcy wyrosli na różnych tekstach kultury, co sprawia, że ich myślenie o świecie jest również nieco inne. Odczytywanie tych różnych kulturowych wzorów i symboli jest także istotnym problemem integracji. Poznanie choćby elementów polskiej literatury i kina wśród Ukraińców i na odwrót, wraz z kulturoznawczym komentarzem wprowadzającym w kontekst danego dzieła mogłoby przyczynić się do lepszej integracji imigrantów w Polsce. Stąd pomysły włączania przez kulturę oraz wydarzenia kulturalno-społeczne wielu polskich podmiotów angażujące zarówno artystów, jak i uchodźców z Ukrainy. MKiDN na swoich stronach zwraca uwagę, że "instytucje kultury, muzea, archiwa, biblioteki oraz szkoły i uczelnie artystyczne aktywnie włączają się w pomoc uchodźcom" (www.mkidn.gov.pl). Informacje o zakresie tej pomocy są dostępne na stronie internetowej resortu kultury w specjalnej zakładce #KulturaDlaUkrainy, gdzie na poszczególnych podstronach publikowane są informacje na temat udzielanego wsparcia, zarówno w obszarze materialnym (oferty pracy, zamieszkania, stypendia i rezydencje dla ludzi kultury i sztuki), jak i w sferze kultury (koncerty, wystawy, spektakle, oferta edukacyjna) - <https://www.gov.pl/web/kultura/dla-ukrainy>. Strona dostępna jest w języku polskim i ukraińskim. Ponadto inne instytucje np. Instytut Adama Mickiewicza, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki, czy Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku od początku marca 2022 organizują rezydencje artystyczne dla artystów z Ukrainy. Wsparcia udziela również Instytut Teatralny, który dzięki funduszom otrzymanym od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego rozszerzył funkcjonujący program rezydencji artystycznych o artystów z Ukrainy. Dużo jest też inicjatyw włączających i prezentujących artystów z Ukrainy. Przykładowo Narodowe Centrum Kultury we współpracy z MKiDN zorganizowało wystawę "Ukraiński świat Marii Prymaczenko".

Wiele dzieje się także na szczeblu lokalnym. Przykładowo krakowskie instytucje kultury, placówki edukacyjne i firmy angażują się w pomoc ukraińskim uchodźcom na różne sposoby. Oprócz zbiórek i pracy wolontariuszy, przygotowały specjalną ofertę i zajęcia w języku ukraińskim, a także organizują przyjazne miejsca spotkań. Szczególnym adresatem tych propozycji są najmłodszy goście z Ukrainy i ich rodzice np. warsztaty



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



plastyczne, literackie, taneczne, kursy językowe, a wiele muzeów oferuje bezpłatny wstęp dla uchodźców z Ukrainy³.

5.4 Wymiar tożsamościowy

Związany jest ze zmianami w poczuciu tożsamości narodowej. Można w nim wyróżnić aspekt poznawczy, emocjonalny i behawioralny. Aspekt poznawczy łączy się z kanonem kulturowym oraz znajomością tradycji i historii. W wielu krajach przy staraniu się o obywatelstwo stawia się wymóg znajomości nie tylko języka, lecz także historii. Z jednej strony oczywiście w aspekcie wiedzy, ale z drugiej, co być może najważniejsze, w kwestii rozliczenia się z własną historią i zdystansowania się do niej na tyle, by móc spojrzeć na przeszłość z odmiennej perspektywy, która niektóre wydarzenia i postaci historyczne interpretuje w zupełnie inny sposób. Uczenie historii konieczne jest już od najmłodszych lat, co może mieć miejsce na wszystkich szczeblach edukacji, w którą włączone są dzieci uchodźców. W tym obszarze istnieje także pole do działania dla instytucji kultury, które włączają się w działania zbliżające obie kultury i integracja imigrantów ze społecznością lokalną, o czym pisano powyżej. Problemy z edukacją historyczną mogą być, i często są, źródłem nieporozumień i szkodliwych stereotypów, dlatego to na szkołach głównie będzie spoczywał ciężar uczenia historii w atmosferze wzajemnego zrozumienia.

Aspekt emocjonalny wiąże się z deklaracjami na temat przynależności narodowej i wyraża w wypowiedziach i okazywanych uczuciach kierowanych w stronę określonego narodu – tutaj nie znalazłam żadnych badań – należałoby się skupić także na tym aspekcie w przyszłych badaniach.

Aspekt behawioralny łączy się z różnymi działaniami będącymi świadectwem zaangażowania na rzecz określonej grupy narodowej. Tutaj można zaobserwować wiele działań zarówno ze strony organizacji ukraińskich np. ukraińskich diaspor rozlokowanych po całej Polsce, ale także inicjatyw wychodzących ze strony samych uchodźców np. w Krakowie - akcja zbierania śmieci przez uchodźców z Ukrainy w Nowej Hucie, Włocławek - Marsz Wdzięczności Obywateli Ukrainy, akcja Sobotnik”, której celem

³ Wiele z takich ofert jest na bieżąco zamieszczanych na stronach: 1. https://visitmalopolska.pl/pl_PL/-malopolska-z-oferta-kulturalna-dla-obywateli-ukrainy, czy 2. https://www.krakow.pl/aktualnosci/257931,33,komunikat,kultura_i_czas_wolny__propozycje_dla_ukraińskich_gosci.html. Przykładowo.: darmowe zwiedzanie wielu muzeów krakowskich (Muzeum Miasta Krakowa, Muzeum Archeologiczne, Muzeum Lotnictwa Polskiego i wiele innych), wycieczki po ZOO, darmowy wstęp do Filharmonii Krakowskiej, warsztaty i zajęcia w Nowohuckim Centrum Kultury: warsztaty plastyczne, zajęcia taneczne, muzyczno-wokalne dla dzieci, kurs języka polskiego, czy Klub Super Mama, darmowa zabawa dzieci z Ukrainy w Krainie Zabaw Dziecięcych Anikino, porady eksperckie w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej.



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



jest: podziękowanie Polakom, za przyjęcie uchodźców z Ukrainy, okazaną pomoc i wielkie serce. Ukraińcy, głównie kobiety, postanowiły, że pomogą zadbać o miasta, które stały się ich nowymi miejscami zamieszkania, a także porządkowanie grobów na Wołyniu przed 1 listopada przez wolontariuszy z Polski i Ukrainy. Wszystko zorganizowane zostało w ramach projektu „Zapomniane cmentarze Wołynia”. Projekt ten realizowany był przez Fundację Partnerstwo dla Europy Środkowo-Wschodniej.



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



6. Wnioski i zalecenia

- Główną formą pomocy na jaką wskazywali uchodźcy była pomoc w zakwaterowaniu, w czym oprócz rządu, samorządów oraz polskich rodzin pomagają im także rodacy już mieszkający w Polsce. Wyniki badań wskazują, że część uchodźców płaciła za wynajem z własnych środków.
- Poza zakwaterowaniem istotne okazały się także inne formy pomocy związane z wyżywieniem, służbą zdrowia, opieką nad dziećmi itd. Najczęściej uchodźcy wymieniali przy tym pomoc tego rodzaju świadczoną przez organizacje humanitarne.
- Do działań pomocowych, które ułatwiłyby im dalszy pobyt w Polsce uchodźcy zaliczyli przede wszystkim organizację kursów języka polskiego, pomoc w szybkim znalezieniu pracy oraz pomoc w dostępie do służby zdrowia. Takie formy pomocy świadczące o usamodzielnieniu wskazują najczęściej młodzi ludzie. Starsi – powyżej 60 roku życia częściej wskazują na działania pomocowe takie jak: dostęp do służby zdrowia, lepszą informację jak załatwić sprawy w urzędzie oraz wsparcie finansowe.
- W pytaniach związanych z możliwym dalszym pobyt w Polsce dwie trzecie uchodźców deklaruje, że jest w Polsce tymczasowo (poniżej roku). Pozostaniem w Polsce na stałe najbardziej zainteresowani są mężczyźni oraz ludzie młodzi. O powrocie na Ukrainę znacznie częściej myślą kobiety, zwłaszcza samotne z dziećmi. W przypadku szybkiego zakończenia wojny, część osób, która rozważała dłuższy pobyt w Polsce najprawdopodobniej zrewidowałaby swoje plany i wróciłyby do kraju znacznie szybciej.
- Chęć powrotu na Ukrainę w przeciągu roku częściej deklarują też osoby z wyższym wykształceniem, którym może być trudno znaleźć w Polsce satysfakcjonującą pracę w zawodzie i zapewniającą możliwość utrzymania siebie i rodziny. O pozostaniu w Polsce chętniej myślą osoby, które już mają pracę niż te, które jeszcze jej szukają.
- Duże znaczenie dla uchodźców ma nie tylko niezależność finansowa, ale ogólnie możliwość szybkiego usamodzielnienia się w Polsce rozumiana także jako możliwość wynajęcia samodzielnego mieszkania. Może być to trudne, zważywszy aktualne ceny najmu oraz brak wystarczającej puli mieszkań na wynajem zwłaszcza w dużych miastach.
- Adaptacja w Polsce przebiega na kilku poziomach: ekonomicznym, społeczno-politycznym, kulturowym i tożsamościowym.
- Na 600 tys. uchodźców w wieku produkcyjnym zapisanych w polskiej bazie PESEL, ponad 400 tys. podjęło w Polsce legalnie pracę, głównie kobiet (<https://www.gov.pl>). Według danych spływających do ZUS - zawierane są umowy o pracę, umowy cywilnoprawne na obowiązujących w Polsce warunkach i odprowadzane są składki. Pracę chętniej podejmują osoby samotne lub przebywające w Polsce z pełną rodziną.



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



- Uchodźcy z Ukrainy słabo znają język polski, komunikatywnie zna go ok. 25% z nich. Utrudnia to im nie tylko wejście na rynek pracy, ale także codzienne funkcjonowanie na szczeblu formalnym (urzędy), jak i nieformalnym (kontakty międzyludzkie). Proces integracji przez naukę języka polskiego wspiera system szkolnictwa, gdzie organizowane są lekcje i kursy tego języka zarówno dla uczniów, jak i uchodźców z Ukrainy.
- W wymiarze kulturowym wiele polskich instytucji kultury zarówno organizuje wydarzenia na rzecz uchodźców z Ukrainy, ale także włącza aktywnie artystów i uchodźców z Ukrainy w takie wydarzenia ułatwiając w ten sposób poznanie i lepsze zrozumienie obu kultur.
- W wymiarze tożsamościowym ważny jest zarówno aspekt poznania wzajemnych tradycji i historii, ale także działania będące świadectwem zaangażowania na rzecz określonej grupy narodowej. Tutaj można zaobserwować wiele takich działań zarówno ze strony organizacji ukraińskich np. ukraińskich diaspor rozlokowanych po całej Polsce, ale także inicjatyw wychodzących ze strony samych uchodźców z Ukrainy np. akcje sprzątnięcia okolicy jako akt wdzięczności za okazaną pomoc.

Zaleceniem nadrzędnym wydaje się stworzenie agendy do spraw zabezpieczenia cudzoziemców w Polsce, która byłaby afiliowana przy Urzędzie do Spraw Cudzoziemców. Analiza danych odnośnie do obywateli Ukrainy mieszkających w Polsce jest utrudniona z uwagi na wielość instytucji dane te udostępniających.

6.1 Zalecenia dotyczące dalszych badań ilościowych

- 1) Badania w zakresie strategii migracyjnej przyjętej przez obywateli Ukrainy. Brakuje dogłębnych analiz czy Ukraińcy przyjechali do Polski sami (migracje indywidualne), czy korzystali z sieci migracyjnych i łańcuchów migracyjnych organizujących kohorty migracyjne (sieci znajomości rodziny i przyjaciół w Polsce lub specjalistyczne instytucje takie wyjazdy wspomagające). W obszarze strategii migracji otwartej pozostaje pytanie, czy migranci z Ukrainy traktują Polskę jako kraj docelowej migracji, czy jedynie jest to przystanek tymczasowy? Kto chciałby w Polsce pozostać? Na jak długo obywatele Ukrainy w Polsce chcą pozostać? Jakie cechy społeczno-demograficzne osoby te reprezentują?
- 2) Stała aktualizacja badań dotyczących charakterystyki społeczno-demograficznej tych osób. Np. wskazane jest znać ich wykształcenie, przygotowanie zawodowe – to pod kątem stopniowego włączania na polski rynek pracy, a także to, jaka była sytuacja ich gospodarstwa domowego, czy i w jakim zakresie ich rodziny pozostały w Ukrainie, gdyż to będzie wpływać na ich plany. Istotna pozostaje sytuacja materialna migrantów przybywających do Polski. Status materialny to dane wrażliwe, ale nieodzowne przy przygotowaniu zabezpieczenia społecznego w tym zakresie. Dzięki tym badaniom można właściwie dopasować preferowaną pomoc i odpowiednio ją wdrożyć.
- 3) Analiza potrzeb życiowych migrantów w zakresie:



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



- a) zakwaterowania – preferencji wyboru miejsca, warunków lokalowych, grupy etnicznej, z którą migranci chcieliby mieszkać,
 - b) kulturowych – potrzeby kulturowe szeroko rozumiane jako dostęp do kultury (kina, teatru, filharmonie), oferującej treści w obszarze tematyki grupy etnicznej, której dotyczą,
 - c) religijnych – oferta religijna obywateli Ukrainy w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem duszpasterstwa na wzór duszpasterstwa polskiego podążającego niejako za migrantami do krajów zamorskich i europejskich (USA, Irlandia),
 - d) edukacyjne – oferta edukacyjna obejmująca organizację kursów i szkoleń oraz ofertę nauki języków obcych,
 - e) opiekuńczych - w jakim zakresie, jaki jest stan ich zdrowia, czy potrzebują np. opieki związanej ze stresem pourazowym.
- 4) Po ustaleniu tych podstaw, po zbadaniu potrzeb, należy badać potencjał tych osób – również pod kątem umiejętności miękkich. Nie chodzi tylko o możliwość znalezienia w przyszłości pracy w Polsce, ale też o zaangażowanie w działania pomocowe na rzecz rodaków, czy to w ramach wolontariatu czy też pracy finansowanej przez państwo czy organizacje pomocowe, aby wyłonić liderów opinii wśród uchodźców, poprzez których łatwiej też będzie do nich dotrzeć.
- 5) Współpraca ośrodków badawczych poruszających tematykę migracyjną w Polsce celem stworzenia jednolitej bazy danych na temat aktualnych badań w tym obszarze, chęć ich upubliczniania, analizy i upowszechniania zarówno mediom, jak i naukowcom.

6.2 Zalecenia dla instytucji rynku pracy dotyczące problemów uchodźców z Ukrainy

Wśród wielu kluczowych zadań, jakie Polska ma do wykonania w obecnej sytuacji, niezwykle istotne jest zmniejszenie luk informacyjnych i dezinformacji w kontekście przebywających w Polsce uchodźców. Ponadto, w interesie Polski jest zachęcić osoby uciekające przed działaniami wojennymi, by nie pozostawały poza polskim rynkiem pracy dobrowolnie. Stąd kluczowe działania w tym obszarze.

- 1) Ułatwienie wejścia na rynek pracy i aktywizacja zawodowa uchodźców. Należy zapewnić prawdziwie włączające otoczenie rynku pracy, umożliwiające uchodźcom podjęcie pracy w Polsce, a polskim pracodawcom znalezienie wśród uchodźców potrzebnych im pracowników. W celu zminimalizowania kosztów wsparcia uchodźców konieczne jest ich uaktywnienie na polskim rynku pracy, w pierwszej kolejności wykorzystując polityki aktywizacyjne obecnie oferowane przez instytucje publiczne;
- 2) Należy nauczyć uchodźców z Ukrainy języka polskiego, wykorzystując do tego celu kursy stacjonarne oraz online. Uchodźcy powinni również otrzymać wsparcie w postaci dodatkowych zasobów dostępnych online. Istotne jest, by zaoferowany



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



system kursów odpowiadał zarówno indywidualnym potrzebom uchodźców, jak i potrzebom rynku pracy. Warto, by podmiotem w największym stopniu odpowiedzialnym za działania w tym zakresie były urzędy pracy;

- 3) Należy przygotować i wdrożyć całkowitą reformę procesu uznawania zagranicznych kwalifikacji zawodowych. Nowy proces powinien być zdigitalizowany i tańszy, a dzięki temu bardziej dostępny. Dokładna weryfikacja listy zawodów regulowanych w Polsce jest niezbędna, by zidentyfikować i wyeliminować potencjalne wąskie gardła. Zmiana stosownych regulacji będzie korzystna długoterminowo, gdyż ze względu na starzenie się polskiego społeczeństwa Polska może potrzebować w przyszłości więcej migrantów;
- 4) Poprawa dostępu do opieki przedszkolnej w celu aktywizacji i finansowego uniezależnienia matek. Należy zwiększyć podaż opieki nad dziećmi uchodźców poprzez zwiększenie pojemności istniejących punktów opieki oraz otwieranie nowych (również tymczasowych) instytucji. W celu zmaksymalizowania liczby dostępnych miejsc warto zaangażować pracodawców w świadczenie usług opiekuńczych. Istotne jest zapewnienie, by dostęp do usług publicznych dla polskich i ukraińskich dzieci odbywał się na równych zasadach, co ograniczy ryzyko niepokoju społecznego wśród gorzej sytuowanych Polaków;
- 5) Łączenie ofert mieszkaniowych z ofertami pracy. Należy zidentyfikować obszary poza głównymi miastami, które mogłyby być atrakcyjną lokalizacją dla uchodźców. Niezbędne jest, by we współpracy z samorządami i innymi interesariuszami zapewnić, że uchodźcy będą mieli zagwarantowaną stabilną pracę i bezpieczne zakwaterowanie zanim udadzą się w podróż do miejsca docelowego. W przypadku eskalacji konfliktu wiarygodne informacje o takiej możliwości powinny stanowić mechanizm zabezpieczający przed przeludnieniem największych polskich miast. Oraz przeciwdziałanie gettoizacji rozumianej nie tylko jako zamieszkiwanie tylko z przedstawicielami swojej grupy narodowościowej, ale również jako zjawisko pozostawania wśród swoich w codziennych kontaktach społecznych. Tak naprawdę problem jest jednak poważniejszy, ponieważ w tym przypadku chodzi nie tylko o brak integracji z Polakami, ale nawet o brak chęci do takiej integracji. Sytuacja jest dla Ukraińców o tyle prostsza, że w Polsce istnieje już bardzo duża diaspora ukraińska. Dzięki temu można tu całkiem efektywnie funkcjonować, pozostając w kontakcie niemal wyłącznie z innymi Ukraińcami.

Proponowane działania w pierwszym zakresie:

- Program finansowego wsparcia przedsiębiorstw w tworzeniu nowych miejsc pracy;
- Współpraca z przedsiębiorstwami w celu zidentyfikowania zarówno najistotniejszych, jak i jakichkolwiek innych barier w zatrudnianiu uchodźców z Ukrainy;
- Stworzenie bazy kompetencji uchodźców oraz stały monitoring zapotrzebowania zatrudnienia w danych sektorach;



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



- Zmiana odpowiednich przepisów, by zredukować bariery wejścia na polski rynek pracy;
- Ujednolicenie dostępu do rynku pracy oraz zakładania działalności gospodarczej (dla obywateli Ukrainy, którzy przyjechali przed i po 24.02.2022 r.);
- Wsparcie mniej obehnanych z technologią uchodźców wchodzących na rynek pracy oraz udzielenie pomocy potencjalnym przedsiębiorcom;
- Zebranie doświadczeń klientów i pracowników urzędów pracy, ocena skuteczności poszczególnych narzędzi i zaadresowanie luk w istniejących politykach, by uczynić je efektywniejszymi i poprawić funkcjonowanie polskich urzędów pracy;
- Dzielenie się najlepszymi praktykami aktywizacyjnymi urzędów pracy na poziomie ogólnopolskim;
- Stworzenie jednolitej i spójnej bazy danych na temat kompetencji migrantów, profilu migrantów, oferty dla migrantów i dopasowania oferty pracy dla migrantów. Baza ta mogłaby być afiliowana przy Urzędzie do Spraw Cudzoziemców, Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej lub bezpośrednio Ministerstwie Pracy, Rodziny i Polityki Społecznej.

Proponowane działania w drugim zakresie:

- Zmodernizowanie i rozszerzenie istniejącej infrastruktury, by umożliwić urzędom pracy zaoferowanie uchodźcom kursów języka polskiego;
- Zapewnienie kursów językowych online i stacjonarnych oraz takich zasobów internetowych, jak narzędzia wspomagające pisanie i quizy, aby pomóc Ukraińcom rozwinąć zdolności językowe w mowie, piśmie i czytaniu;
- Stworzenie systemu, w którym oferowane kursy nie tylko odpowiadają na indywidualne potrzeby uchodźców, ale i są dopasowane do wymagań poszczególnych profesji (np. koncentracja na komunikacji werbalnej w zawodzie fryzjera i pisemnej w zawodzie księgowego).

Proponowane działania w trzecim zakresie:

- Zidentyfikowanie zawodów regulowanych, które można by zderegulować choćby w niewielkim stopniu;
- Zebranie informacji zwrotnej od interesariuszy w procesie uznawania kwalifikacji zawodowych oraz wykorzystanie zarówno ich pomysłów na systemowe zmiany procesu, jak i najlepszych międzynarodowych praktyk w tej dziedzinie;
- Wdrożenie systemu umożliwiającego załatwienie wszystkich formalności przez Internet, np. w formie cyfrowego uznawania kwalifikacji;
- Wypracowanie potencjalnie elastyczniejszych kryteriów uznawania kwalifikacji, które dotyczą dyplomów z Unii Europejskiej oraz państw EOG i OECD, o dyplomy wydawane przez uczelnie ukraińskie;



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



- Umożliwienie uchodźcom bez stosownych dokumentów poświadczenia ich kwalifikacji w dedykowanych egzaminach bez konieczności uczestnictwa w kursach, odbywania praktyk zawodowych, itp.

Proponowane działania w czwartym zakresie:

- Wsparcie finansowe istniejących instytucji, by tymczasowo zwiększyły liczbę dostępnych w nich miejsc;
- Zmiana prawa w celu umożliwienia ukraińskim matkom prowadzenia domowych biznesów opieki nad dziećmi i zapewnienie odpowiedniego dla tej działalności miejsca tym uchodźcom, którzy nie mają możliwości zaoferowania tych usług we własnym domu;
- Zaoferowanie finansowania rządowego dla uchodźców świadczących usługi opiekuńcze w Ukrainie, by otwierali i prowadzili tego typu punkty w Polsce; Zmiana prawa, by umożliwić pracodawcom świadczenie usług opiekuńczych jako benefit dla pracowników.

Proponowane działania w piątym zakresie:

- Niewdrażanie przymusowych mechanizmów relokacji uchodźców;
- Mapowanie uchodźców, ofert mieszkaniowych i ofert pracy z najpopularniejszych portali internetowych w celu zidentyfikowania miejsc o największym potencjale przyjęcia uchodźców;
- Wykorzystanie urzędów pracy, organizacji pozarządowych i wolontariuszy do tworzenia personalizowanych ofert dla uchodźców, łączących pracę z zakwaterowaniem;
- Śledzenie postępu w integracji uchodźców w ramach wspólnot lokalnych; Uzależnienie stopnia zachęcania do relokacji od aktualnej sytuacji geopolitycznej;
- Stworzenie instytucji wsparcia integracji, a w jej ramach banku ekspertów pomostowych, czyli bazy osób wyszkolonych w obszarze polsko-ukraińskiej komunikacji międzykulturowej, którzy mogliby przygotowywać środowisko, na przykład pracy lub szkoły na przyjęcie obcokrajowców, oraz obcokrajowców na zderzenie z środowiskiem.



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Słownik skrótów i terminów

AGD – artykuły gospodarstwa domowego

Dz. U – Dziennik Ustaw

EOG – Europejski Obszar Gospodarczy

MKiDN – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

MRiPS – Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

NBP – Narodowy Bank Polski

NEET – młodzież niepracująca, niekształcąca się ani nie szkoląca się

PCPR – Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

PESEL - Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności

SG – Straż Graniczna

UE – Unia Europejska

UMP – Unia Metropolii Polskich

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Bibliografia

1. Bankier.pl (2022). *Tylu Ukraińców prowadzi firmę w Polsce*. Pobrane z: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Tylu-Ukraincow-prowodzi-firme-w-Polsce-Wykres-dnia-8363024.html> [dostęp 09.11.2022].
2. Baszczak Ł., Kielczewska A., Kukołowicz P., Wincewicz A., Zyzik R. (2022). *Pomoc polskiego społeczeństwa dla uchodźców z Ukrainy*. Warszawa, Polski Instytut Ekonomiczny (PIE). Pobrane z: <https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/07/Pomoc-pol-spol-UKR-22.07.2022-D-1.pdf> [dostęp: 08.11.2022].
3. Bourdieu P. (2005). *Dystynkcja. Społeczna krytyka władzy sądzienia*. Warszawa: Scholar.
4. Bydgoszcz TVP3 (2022). *Średnia wieku uchodźców z Ukrainy przebywających w Polsce to 38 lat*. Pobrane z: <https://bydgoszcz.tvp.pl/59592295/srednia-wieku-uchodzcow-z-ukrainy-przebywajacych-w-polsce-to-38-lat> [dostęp: 07.11.2022].
5. Chmielewska-Kalińska I., Dudek B., Strzelecki P. (2022). *Uchodźcy z Ukrainy – zarys portretu*. Pobrane z: <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/trendy-gospodarcze/uchodzcy-z-ukrainy-zarys-portretu/> [dostęp: 10.11.2022].
6. Cipiur J. (2022). *Praca dla uchodźczyń z Ukrainy*. Pobrane z: <https://www.obserwatorfinansowy.pl/bez-kategorii/rotator/praca-dla-uchodzczyzn-z-ukrainy/> [dostęp: 04.11.2022].
7. Ośrodek Badań nad Migracjami (2015). *Formy ochrony*, „Biuletyn Migracyjny” 53/2015.
8. Gov.pl (2022a). *Uczniowie, uchodźcy z Ukrainy*. Pobrane z: <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2711,uczniowie-uchodzcy-z-ukrainy> stan na 01.09.22 [dostęp: 06.11.2022].
9. Gov.pl (2022b). *Studenci obywatele Ukrainy*. Pobrane z: <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2704,studenci-obywatele-ukrainy> stan na 20.09.2022 [dostęp: 06.11.2022].
10. Gov.pl (2022c). *Liczba uchodźców z Ukrainy*. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/udsc/urząd-do-spraw-cudzoziemcow> [dostęp 10.11.2022].
11. Gov.pl (2022d). *Lokacja uchodźców z Ukrainy*. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/mswia> [dostęp 10.11.2022].
12. Jaroszewicz M. (2015). *Kryzysowa migracja Ukraińców, KOMENTARZE OSW NUMER 187 Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, 19.10.2015*, Pobrane z: https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/komentarze_187.pdf [dostęp: 07.12.2022].
13. Korkus A., Malicki J. (2022). *Raport specjalny. Uchodźcy z Ukrainy w Polsce*. Pobrane z:



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



- https://ewl.com.pl/wpcontent/uploads/2022/04/EWL_RAPORT_UCHODZCY_2022_EWL.pdf [dostęp: 05.11.2022].
14. Kropowicz K. (2022). *Większość uchodźców z Ukrainy podjęło pracę w Polsce poniżej swoich kwalifikacji*, Pobrane z: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Wiekszosc-uchodzcow-z-Ukrainy-podjelo-prace-w-Polsce-ponizej-swoich-kwalifikacji-8408320.html> [dostęp: 07.12.2022].
 15. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (2022a). *Blisko 380 tys. obywateli Ukrainy znalazło pracę*. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/blisko-380-tys-obywateli-ukrainy-znalazlo-prace> [dostęp: 07.12.2022].
 16. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (2022b). *Poziom stopy bezrobocia. Październik, 2022*. Pobrane z: https://twitter.com/MRiPS_GOV_PL/status/1589906180742467584 [dostęp: 07.12.2022].
 17. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (2022c). *Obywatele Ukrainy wypełnią lukę na polskim rynku pracy*. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/obywatele-ukrainy-wypelnia-luke-na-polskim-ryнку-pracy> [dostęp: 07.12.2022].
 18. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (2022d) *Minister Marlena Maląg o wsparciu dla obywateli Ukrainy*. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/minister-marlena-malag-o-wsparciu-dla-obywateli-ukrainy> [dostęp: 07.12.2022].
 19. Monitor Deloitte (2022). *Uchodźcy z Ukrainy w Polsce Wyzwania i potencjał integracji*. Pobrane z: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl-Uchodzcy-z-Ukrainy-w-Polsce-Report.pdf> [dostęp: 05.11.2022].
 20. NBP (2022). *Sytuacja życiowa i ekonomiczna uchodźców z Ukrainy w Polsce. Raport z badania ankietowego zrealizowanego przez OO NBP*, NBP, Pobrane z: <https://www.nbp.pl/publikacje/migracyjne/sytuacja-uchodzcow-z-Ukrainy-w-Polsce.pdf> [dostęp: 07.12.2022].
 21. Podgórska K. (2022). *Migracja a reakcje społeczeństwa - komentarz ekspercki*. Pobrane z: <https://www.umcs.pl/pl/komentarze-eksperckie,22097,migracja-a-reakcje-społeczeństwa-komentarz-ekspercki,113993.html> [dostęp: 07.11.2022].
 22. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 maja 2022 r. w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia pieniężnego przysługującego z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy oraz warunków przyznawania tego świadczenia i przedłużania jego wypłaty, Dz. U. 2022 poz. 1020.
 23. Statystyki Straży Granicznej (2022a). *Statystyki Straży Granicznej dotyczące ruchów migracyjnych*. Pobrane z: <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> [dostęp: 07.12.2022].



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



24. Statystyki Straży Granicznej (2022b). *Informacja Statystyczna, styczeń-wrzesień 2014*. Pobrane z: <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> [dostęp: 07.12.2022].
25. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, Dz. U. 2013 poz. 1650.
26. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz. U. 2022 poz. 583.
27. Wiadomości Handlowe (2022). *Najważniejsze potrzeby uchodźców z Ukrainy*. Pobrane z: <https://www.wiadomoscihandlowe.pl/arttykul/najwazniejsze-potrzeby-uchodzcow-z-ukrainy-badanie> [dostęp: 07.11.2022].
28. Wrona M. (2019). *Ukraińcy na polskim rynku pracy, Raport Europejskiej Sieci Migracyjnej*. Pobrane z: <https://www.gov.pl/attachment/3689d8cc-7523-4fc9-9e60-d7353fce5837> [dostęp: 07.12.2022].
29. Zymnin A. (2022). *Raport specjalny „Uchodźcy z Ukrainy w Polsce”*, Agencja Zatrudnienia EWL. Pobrane z: <https://ewl.com.pl/raport-specjalny-uchodzcy-z-ukrainy-w-polsce/> [dostęp: 07.12.2022].



THE FATE OF YOUNG UKRAINIANS
ON THE LABOR MARKET
IN CENTRAL EUROPE



Spis tabel

Tabela 1. Liczba Ukraińców, którzy przyjechali z Ukrainy do Polski oraz wyjechali z Polski na Ukrainę w 2013 oraz 2014 roku	18
Tabela 2. Liczba obywateli Ukrainy, którzy przyjechali do Polski oraz wyjechali z Polski na Ukrainę od 24 lutego 2022 roku do 30 października 2022 roku	19
Tabela 3. Rozmieszczenie migrantów z Ukrainy według Unii Metropolii Polskich od marca do maja 2022 roku	20
Tabela 4. Liczba obywateli Ukrainy zatrudnionych w poszczególnych regionach z uwzględnieniem stopy bezrobocia w czerwcu, lipcu i sierpniu 2022 roku	21
Tabela 5. Wiek migrantów przybyłych z Ukrainy po 24 lutego 2022 roku (osoby powyżej 18. roku życia)	22
Tabela 6. Wykształcenie migrantów z Ukrainy.....	23
Tabela 7. Zakres doświadczenia migracyjnego uchodźców z Ukrainy w Polsce.....	23
Tabela 8. Znajomość języka polskiego wśród ukraińskich uchodźców	24
Tabela 9. Liczba studentów z Ukrainy zarejestrowanych po 24 lutego 2022 roku	24

Spis wykresów

Wykres 1. Rodzaj zakwaterowania uchodźców z Ukrainy w Polsce (Źródło: na podstawie badań NBP, 2022)	26
Wykres 2. Inne niż zakwaterowanie formy pomocy udzielanej uchodźcom (Źródło: na podstawie badań NBP, 2022).....	27
Wykres 3. Plany uchodźców dotyczące długości pobytu w Polsce (Źródło: na podstawie badań NBP, 2022) .	29
Wykres 4. Jakie byłyby najważniejsze formy pomocy uchodźcom, ułatwiające im pobyt w Polsce (Źródło: na podstawie badań NBP, 2022).....	31
Wykres 5. Aktywność na polskim rynku pracy i sytuacja rodzinna (Źródło: na podstawie badań NBP, 2022)	35
Wykres 6. Odsetek uchodźców z komunikatywną znajomością języka polskiego (Źródło: na podstawie Deloitte, 2022).....	37

Spis grafik

Grafika 1. Najważniejsze potrzeby uchodźców z Ukrainy po wybuchu wojny (Źródło: na podstawie badań WiseRabbit)	28
Grafika 2. Liczba obywateli Ukrainy zatrudnionych w Polsce w podziale na województwa, stan na 27 lipca 2022 r. (źródło: MRiPS).....	33



Aneks

Dobre praktyki - zagraniczne studia przypadku